

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

Departament Programów Nauczania i Podręczników

I N F O R M A C J A
O WYNIKACHACH MONITOROWANIA
WDRAŻANIA PODSTAWY PROGRAMOWEJ
WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO
I KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO
W ROKU SZKOLNYM 2009/2010

WARSZAWA, LISTOPAD 2010 ROK

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt finansowany przez
Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Spis treści:

	<i>strona</i>
I. Wprowadzenie.....	3
1. Uzasadnienie przeprowadzenia monitorowania.....	3
2. Cel monitorowania.....	3
3. Monitorowane przedszkola i szkoły.....	3
II. Podsumowanie wyników monitorowania.....	4
1. Ogólna ocena monitorowanej działalności.....	4
2. Synteza wyników monitorowania.....	4
III. Wyniki monitorowania.....	7
1. Zapoznanie się z podstawą programową i informowanie rodziców.....	8
2. Organizacja pracy przedszkola i szkoły.....	13
1. Przedszkole.....	13
2. Szkoła podstawowa.....	15
3. Gimnazjum.....	21
3. Rozwiązania metodyczne stosowane w przedszkolach i szkołach....	28
1. Przedszkole.....	28
2. Szkoła podstawowa.....	29
3. Gimnazjum.....	32
4. Zamierzenia i oczekiwane wsparcie.....	39
IV. Informacje dodatkowe.....	41
1. Przygotowanie monitorowania.....	41
2. Przebieg monitorowania.....	42

I. WPROWADZENIE

I.1. Uzasadnienie przeprowadzenia monitorowania

W roku szkolnym 2009/ 2010 wprowadzono do przedszkoli, klas I szkół podstawowych i klas I gimnazjów nową podstawę programową kształcenia ogólnego (Rozporządzenie MEN z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz. U. z 2009 r. nr 4, poz.17). Jej podstawowe założenia to spójność programowa i wyrażone językiem wymagań cele kształcenia. W podstawie programowej sformułowano też zalecane warunki i sposób realizacji każdego z przedmiotów i edukacji na wszystkich etapach kształcenia.

Wprowadzanie rozłożonej na lata 2009-2015 istotnej dla polskiej oświaty zmiany wymaga zbierania informacji na temat warunków jej realizacji już od początków wdrażania, stąd jednym z kierunków polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2009/2010 było *Monitorowanie wdrażania podstawy programowej w przedszkolach, innych formach wychowania przedszkolnego, w klasach I szkół podstawowych i klasach I gimnazjów.*

I.2. Cel monitorowania

Celem monitorowania wdrażania podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego było pozyskanie informacji o:

- A. sposobie, w jaki w przedszkolach i szkołach zapoznawano się z nową podstawą programową,
- B. stosowanych przez przedszkola i szkoły rozwiązaniach organizacyjnych związanych z wdrażaniem podstawy programowej, zwłaszcza o uwzględnieniu zalecanych warunków i sposobów jej realizacji,
- C. stosowanych przez przedszkola i szkoły rozwiązaniach metodycznych związanych z wdrażaniem podstawy programowej, zwłaszcza o uwzględnieniu zalecanych warunków i sposobów jej realizacji,
- D. wsparciu, jakiego podczas realizacji podstawy programowej oczekują dyrektorzy przedszkoli i szkół.

I.3. Monitorowane przedszkola i szkoły.

W roku szkolnym 2009/2010 zaplanowano objęcie monitorowaniem: 10% przedszkoli, 10% oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, 10% innych form wychowania przedszkolnego, 10% szkół podstawowych, 10% gimnazjów. Monitorowaniem miały zostać objęte publiczne i niepubliczne przedszkola, oddziały przedszkolne i inne formy wychowania przedszkolnego oraz szkoły podstawowe i gimnazja dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych). Przedszkola i szkoły objęte monitorowaniem wytypowane zostały przez kuratoria oświaty.

Typowane były w szczególności szkoły, w których nie prowadzono w bieżącym roku szkolnym ewaluacji lub kontroli planowych.

II. PODSUMOWANIE WYNIKÓW MONITOROWANIA

II.1. Ogólna ocena monitorowanej działalności

Działania informacyjne, organizacyjne i metodyczne podejmowane przez przedszkola i szkoły, w których od 1 września 2009 roku wdrażana jest podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego, są zgodne z zalecanymi warunkami i sposobem jej realizacji.

Sposób wprowadzania zmian programowych, stosowane metody pracy i formy organizacyjne były w bieżącym roku, w wielu wypadkach, adaptacją do nowych warunków stosowanych w dotychczasowej praktyce szkolnej rozwiązań.

W przedszkolach i szkołach podjęto próby stosowania innej niż klasowo-lekcyjna organizacji pracy i nowoczesnych metod nauczania, wskazanych w zalecanych warunkach i sposobie realizacji podstawy programowej.

II.2. Synteza wyników monitorowania.

II.2.1. Wprowadzenie w przedszkolu i szkole podstawy programowej poprzedzone zostało zapoznaniem się z jej treścią. W roku szkolnym 2008/2009 nauczyciele mieli możliwość skorzystania z wielu źródeł pozyskiwania informacji o zmianach w wychowaniu i nauczaniu, które będą towarzyszyć jej wprowadzeniu, także realizowanych w ramach projektu *Wdrażanie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół- Komponent Informacyjny*. Pytania ankietowe postawione podczas monitorowania wdrażania podstawy programowej miały służyć pozyskaniu informacji, w jaki sposób i w jakim zakresie nauczyciele poznawali podstawę programową i jak informowali o niej uczniów i ich rodziców.

Podstawa programowa wymaga podejmowania działań zespołowych na wszystkich etapach realizacji, w tym analizy jej treści i planowania działań prowadzących do skutecznego osiągnięcia ogólnych i szczegółowych celów kształcenia. Wyniki monitorowania pokazują, że nauczyciele szkół i przedszkoli zapoznawali się z podstawą programową w sposób tradycyjnie przyjęty dla poznawania aktów prawnych-głównie indywidualnie lub na posiedzeniu rady pedagogicznej, zdecydowanie rzadziej na spotkaniu zespołów przedmiotowych lub zespołu nauczycieli uczących w jednej klasie.

Jednym z podstawowych założeń podstawy programowej jest spójność kształcenia, w tym odejście od powtarzania treści nauczanych na poprzednim etapie nauczania na rzecz ich

pogłębiania i poszerzania. Wymaga to znajomości przez nauczyciela podstawy programowej nie tylko nauczanego przedmiotu na jednym etapie kształcenia, ale także etapu poprzedniego i następnego oraz przedmiotów pokrewnych. Analiza wyników ankiet pokazała, że niemal wszyscy nauczyciele przedszkoli zapoznali się z podstawą programową edukacji wczesnoszkolnej, a nauczyciele szkół podstawowych- z podstawą programową wychowania przedszkolnego. Przeważająca większość nauczycieli gimnazjów poznawała podstawę programową swojego przedmiotu i przedmiotów pokrewnych dla klas IV-VI szkoły podstawowej, mniej niż połowa-szkoły ponadgimnazjalnej, której treści nauczania są zintegrowane z gimnazjalnymi.

Rodzice, jako ważny partner przedszkola i szkoły, zostali poinformowani o wprowadzanych zmianach w organizacji i treściach kształcenia. Informowanie rodziców ma charakter ciągły, odbywa się w formach przyjętych w przedszkolu i szkole–proces ten ma charakter jednostronny, rodzice są odbiorcami informacji, rzadko współdecydują o działalności przedszkola i szkoły.

II.2.2. Wprowadzana podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego zawiera zalecenia organizacyjne, które mogą się przyczynić do jej skutecznej realizacji.

Wyniki ankiety wskazują, że rozwiązania organizacyjne stosowane w szkołach i przedszkolach są zgodne z zalecanymi warunkami i sposobem realizacji podstawy programowej:

- w przedszkolach prowadzone są obserwacje mające na celu poznanie możliwości i potrzeb rozwojowych dzieci i diagnoza gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole, zachowywane są proporcje zagospodarowania czasu przebywania dzieci w przedszkolu,
- w szkołach podstawowych zadbano o adaptację uczniów klas I do warunków szkolnych, dostosowuje się organizację pracy świetlicy do potrzeb zgłaszanych przez rodziców, umożliwiono pozostawianie przynajmniej części podręczników i pomocy w szkole, zapewniono dostęp do biblioteki szkolnej lub korzystania z księgozbioru w sali lekcyjnej oraz warunki do realizacji wychowania fizycznego i zajęć komputerowych,
- w gimnazjach umożliwiono uczniom kontynuację nauczania języka obcego ze szkoły podstawowej, wprowadzono nauczanie drugiego języka obcego, w organizacji zajęć technicznych, artystycznych i wychowania fizycznego realizowanych w formach alternatywnych rozpoznaje się i uwzględnia potrzeby uczniów,

- w szkołach podstawowych i gimnazjach organizuje się dla uczniów zajęcia opiekuńcze, wspomagające rozwój ucznia i wyrównujące szanse, uczniowie mają możliwość publicznej prezentacji efektów swojej pracy.

Część dyrektorów przedszkoli i szkół zgłasza potrzebę wsparcia finansowego i kadrowego, które ułatwi im przezwyciężenie trudności, których skutkiem był brak wprowadzenia już w klasach I niektórych zajęć (artystycznych, technicznych, edukacji dla bezpieczeństwa, wychowania fizycznego w innych formach) i podziału na grupy zgodnie z poziomem zaawansowania znajomości języka obcego.

II.2.3. W zalecanych warunkach i sposobach realizacji podstawy programowej wskazano rozwiązania metodyczne, których zastosowanie ma sprzyjać osiągnięciu celów kształcenia na poszczególnych etapach kształcenia oraz z poszczególnych przedmiotów i edukacji. Analiza wyników uzyskanych podczas monitorowania pokazuje, że stosowane w przedszkolach i szkołach rozwiązania metodyczne są zgodne z zalecanymi:

- w przedszkolach i szkołach stosuje się różnorodne metody nauczania i pomoce dydaktyczne, sprzyjające nauce przez zabawę, tworzące sytuacje zadaniowe wymagające stosowania wiedzy w praktyce,
- w szkołach, w realizacji przedmiotów przyrodniczych, stosuje się obserwacje terenowe, wycieczki, doświadczenia i pokazy, w przypadku przedmiotów humanistycznych i społecznych - metody aktywne (w tym projekt uczniowski),
- nauczyciele sprawdzają spełnianie przez uczniów wymagań ogólnych i szczegółowych poprzez obserwację i ocenę efektów działań uczniów.

W przedszkolach zauważa się odchodzenie od stosowania w trakcie zajęć dydaktycznych pomocy i środków charakterystycznych dla nauczania szkolnego, wciąż jednak w znacznej ich liczbie najczęściej stosowane środki dydaktyczne to karty pracy i zeszyty ćwiczeń.

Stosowanie aktywizujących i wymagających stosowania wiedzy w praktyce metod pracy oraz oceniania, innego niż efektów pracy ucznia (zwłaszcza obserwacji postępów w trakcie procesu edukacyjnego) nie jest jeszcze powszechne. Wprawdzie występują one w przeważającej większości szkół, jednak uczniowie mają z nimi kontakt tylko na części lekcji, zwykle kilka razy w roku.

II.2.4. Monitorowane przedszkola i szkoły oczekują wsparcia we wdrażaniu podstawy programowej, głównie w zakresie finansowym, metodycznym i merytorycznym.

Przedszkola oczekują kontynuacji szkoleń dla nauczycieli, nauczyciele szkół-pomocy metodycznej, a dyrektorzy-wsparcia w zakresie doskonalenia nauczycieli, w tym w zakresie pracy zespołowej, oraz rozwiązań prawnych. Dyrektorzy szkół podstawowych i gimnazjów

objętych monitorowaniem planują w kolejnym roku szkolnym wprowadzić rozwiązania organizacyjne wspomagające realizację podstawy programowej-rozbudowę bazy szkół, zakup pomocy dydaktycznych i wyposażenia oraz rozszerzenie oferty edukacyjnej w zakresie zajęć dodatkowych i pozalekcyjnych i oczekują wsparcia finansowego w realizacji tych zadań.

III. WYNIKI MONITOROWANIA

Głównym celem monitorowania realizacji podstawy programowej było pozyskanie informacji na temat stosowania w przedszkolach, klasach pierwszych szkół podstawowych i gimnazjów zalecanych warunków realizacji podstawy programowej. Zalecenia te zostały zapisane w załącznikach nr 1, 2 i 4 do Rozporządzenia MEN z 23 grudnia 2008r. w sprawie *podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. z 2009 r. nr 4, poz.17).

Ich szerokie omówienie oraz wskazanie innych propozycji rozwiązań towarzyszących wdrażaniu podstawy programowej zamieszczono w ośmiotomowej publikacji „Podstawa programowa z komentarzami”, poświęconej nowej podstawie programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach, której autorami poszczególnych części byli eksperci pracujący przy tworzeniu nowej podstawy programowej.

Zarówno zalecenia zapisane w załącznikach do rozporządzenia jak i komentarze będące częścią publikacji nie są źródłem prawa, a na przedszkola oraz szkoły nie nałożono obowiązku ich stosowania, jednak zdaniem prawodawcy i współautorów nowej podstawy programowej ich zastosowanie w praktyce szkolnej sprzyjać ma osiągnięciu celów ogólnych i szczegółowych w niej określonych.

Przedstawione w tej części informacji dane pokazują, w jakim stopniu dyrektorzy szkół i placówek deklarują stosowanie zaleceń w kierowanych przez siebie placówkach w roku szkolnym 2009/2010.

Wyniki monitorowania pogrupowane zostały w 4 kategorie:

- 1) zapoznanie się z podstawą programową i informowanie o niej rodziców,
- 2) organizacja pracy przedszkola i szkoły,
- 3) rozwiązania metodyczne stosowane w przedszkolach i szkołach,
- 4) zamierzenia dyrektorów szkół na rok szkolny 2010/2011 i ich oczekiwania dotyczące wsparcia we wdrażaniu podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego.

Prezentując wyniki monitorowania w kategoriach 1, 2 i 3 przedstawiono katalog zalecanych warunków realizacji oraz przedstawiono dane pokazujące stan ich realizacji, przy czym w kategorii 1 zaprezentowano dane łączne dla przedszkoli, szkół i gimnazjów, w kategoriach 2 i 3 uporządkowano je także wg typów szkół.

Wyniki w kategorii 4 przedstawiono łącznie dla wszystkich typów monitorowanych szkół i przedszkoli.

III.1. Zapoznavanie się z podstawą programową i informowanie rodziców

Zalecane warunki

Dla dobrego zaplanowania pracy dydaktycznej i wychowawczej szkoły niezbędna jest znajomość obowiązującej podstawy programowej danego etapu kształcenia. Przygotowanie dzieci do podjęcia nauki w szkole oraz zapewnienie ciągłości wychowania i kształcenia wymaga od nauczycieli znajomości podstawy programowej wcześniejszego, a także następnego etapu edukacyjnego, w tym również przedmiotów pokrewnych.

Podstawa programowa podkreśla rolę współpracy z rodzicami. W trosce o jednolite oddziaływanie wychowawcze, nauczyciele powinni systematycznie informować rodziców o zadaniach wychowawczych i kształcących realizowanych w przedszkolu i szkole, w tym zapoznawać ich z podstawą programową oraz monitorować indywidualny rozwój dziecka.

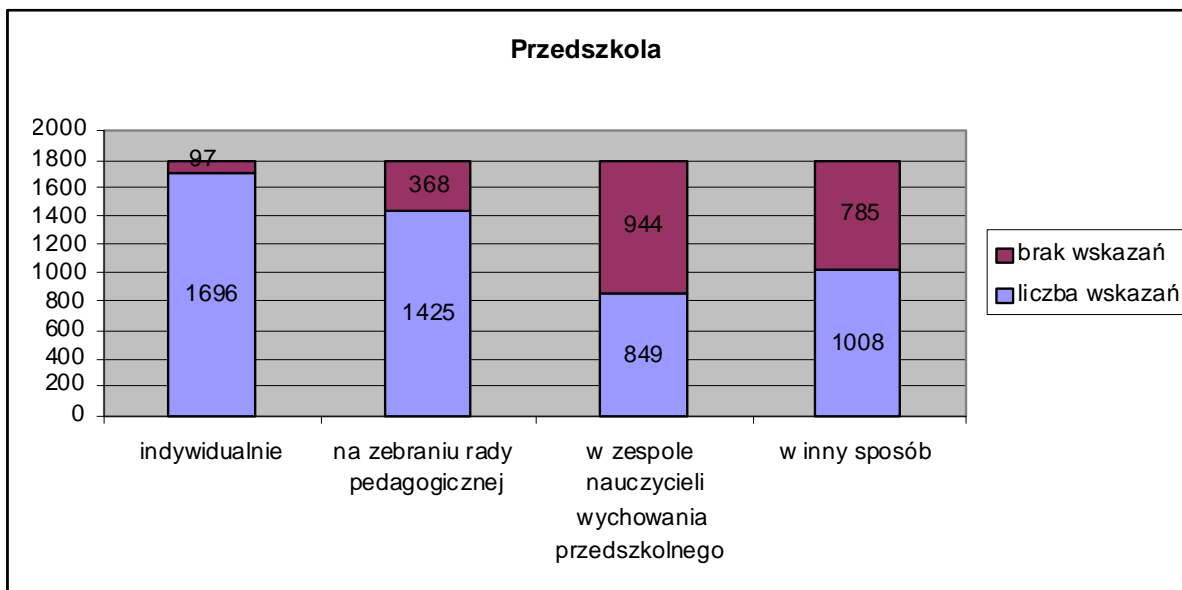
Przedstawienie wyników monitorowania

Sposób zapoznawania się nauczycieli z podstawą programową

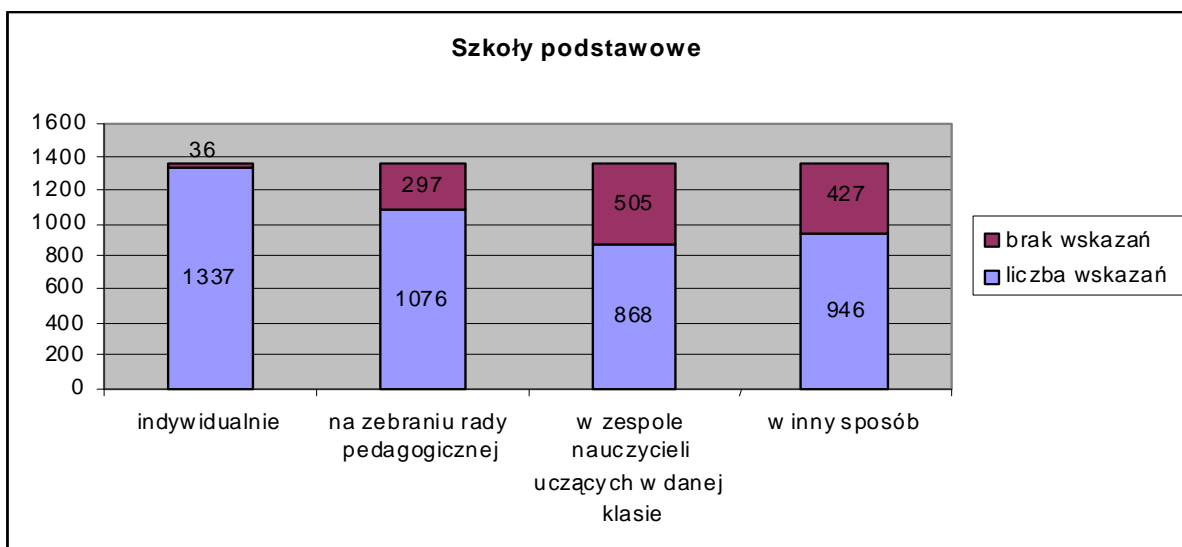
Spośród przedstawionych w ankiecie sposobów zapoznawania się z podstawą programową zdecydowana większość dyrektorów, wskazywała na indywidualną pracę nauczycieli (96% wskazań) oraz omawianie jej na zebraniach rady pedagogicznej (80% wskazań). Mniej popularną metodą było zapoznawanie się z podstawą programową w zespołach nauczycielskich (62% wskazań). W opinii dyrektorów gimnazjów nauczyciele tych szkół zapoznając się z podstawą programową w zespole zdecydowanie częściej (75% wskazań) dokonywali tego w zespole przedmiotowym niż w zespole nauczycieli uczących w danej klasie (25% wskazań).

Szczegółowe wyniki wskazań dyrektorów przedstawiają wykresy 1.1, 1.2 i 1.3.

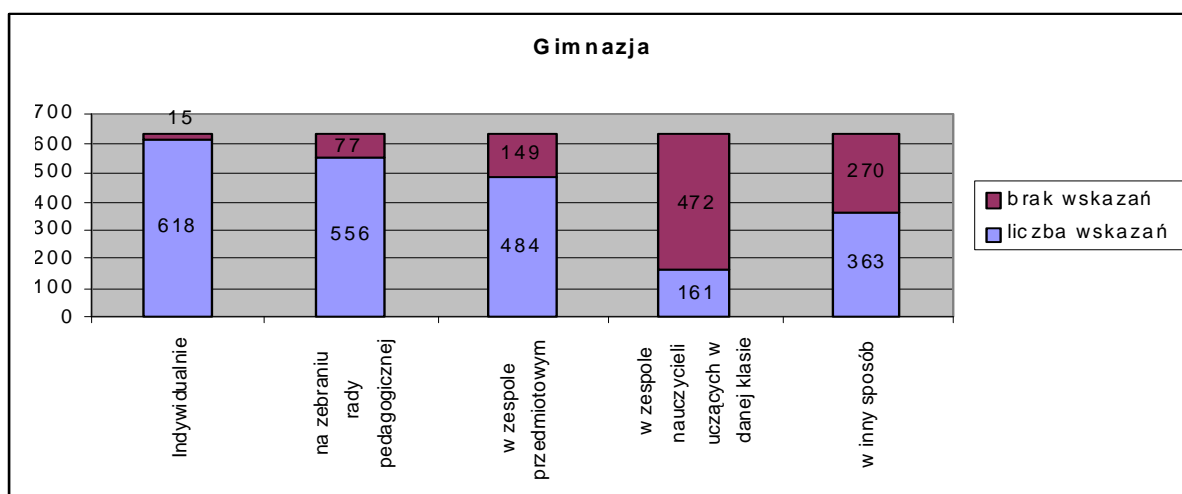

1.1. Sposoby zapoznania się z podstawą programową kształcenia ogólnego w przedszkolach

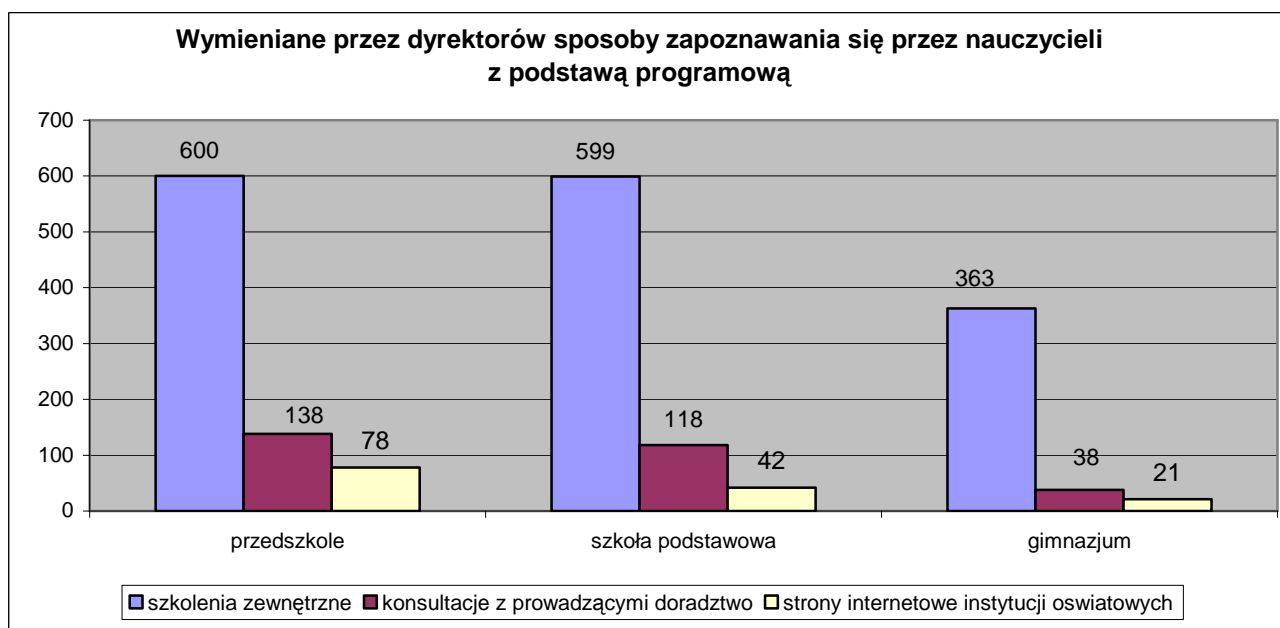
1.2. Sposoby zapoznawania się z podstawą programową kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych

1.3. Sposoby zapoznawania się z podstawą programową kształcenia ogólnego w gimnazjach

Dyrektorzy uczestniczący w badaniu mieli również możliwość wymienienia innych, poza wskazanymi w ankiecie, sposobów poznania podstawy programowej stosowanych przez nauczycieli zatrudnionych w kierowanych przez nich placówkach. Najczęściej podawanym przykładem było uczestnictwo w szkoleniach zewnętrznych (37% wskazań). Konsultacje z pracownikami doradztwa, korzystanie z oficjalnych stron instytucji oświatowych, czy też pozyskanie informacji od dyrektora wskazywane były zdecydowanie rzadziej.

Szczegółowe informacje o innych sposobach poznawania podstawy programowej wymieniane przez dyrektorów przedstawia wykres 1.4.

1.4. Inne sposoby zapoznawania się z podstawą programową kształcenia ogólnego podawane przez dyrektorów

Zapewnienie ciągłości kształcenia i wychowania wymaga od nauczycieli wychowania przedszkolnego znajomości podstawy programowej I etapu edukacyjnego. Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej powinni znać podstawę programową wychowania przedszkolnego i II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI szkoły podstawowej), a nauczyciele gimnazjum co najmniej podstawę programową II i IV etapu edukacyjnego nauczanego przedmiotu. Wskazane jest aby ci ostatni znali również podstawę programową przedmiotów pokrewnych. Z deklaracji dyrektorów monitorowanych przedszkoli wynika, że prawie wszyscy nauczyciele poznali podstawę programową dla klas I-III szkoły podstawowej (1787 wskazań, tj. ponad 99%). Niewielka grupa nauczycieli zapoznała się z podstawą programową obowiązującą w klasach IV-VI szkoły podstawowej i gimnazjum.

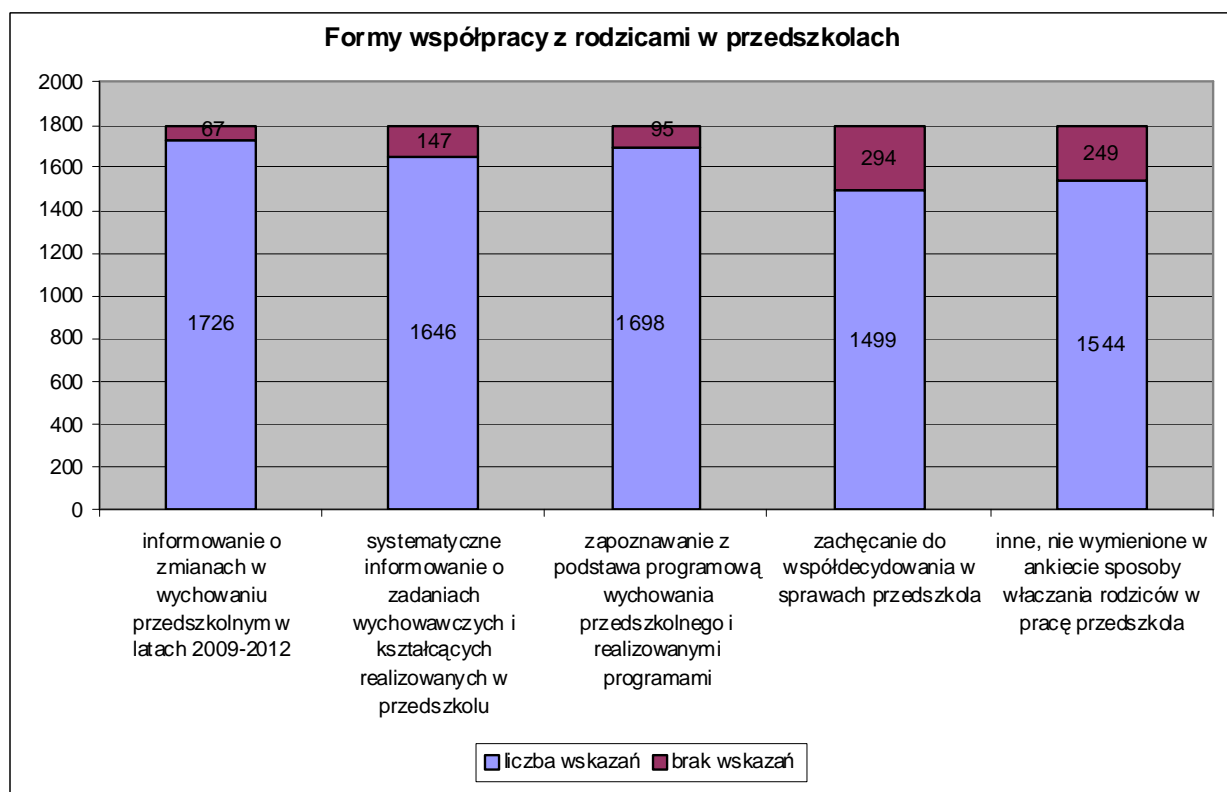
W szkołach podstawowych analizowanie podstawy programowej wychowania przedszkolnego wskazało 1 359 (tj. 99%) dyrektorów, analizowanie podstawy programowej klas I-II wskazało 1 263 (tj. 92%) dyrektorów, a klas IV-VI 1 063 (tj. 79%) dyrektorów. Zauważyć należy, że pytanie dotyczyło znajomości podstawy programowej przez wszystkich

nauczycieli, również tych uczących w klasach IV-VI, w których nowa podstawa programowa wdrażana będzie od 1 września 2012 roku.

W gimnazjach pytania dotyczyły znajomości podstawy programowej nauczanego przedmiotu, jak również podstawy programowej przedmiotów pokrewnych. Z deklaracji dyrektorów wynika, że analizy obowiązującej w szkole podstawowej postawy programowej nauczanego przedmiotu dokonano w 70% gimnazjów (444 wskazania), natomiast przedmiotów pokrewnych w 92% (583 wskazania). Obowiązującą na IV etapie podstawę programową dla nauczanego przedmiotu analizowano w 58% (583 wskazania), a przedmiotów pokrewnych w 33% gimnazjów (211 wskazań). Zaledwie 8% dyrektorów gimnazjów (50 wskazań) zadeklarowało analizowanie podstawy programowej przedmiotów pokrewnych obowiązujących na II etapie kształcenia.

Kontakty z rodzicami

W części dotyczącej współpracy z rodzicami dyrektorzy przedszkoli zostali poproszeni o wskazanie jej zakresu spośród propozycji podanych w ankiecie. Dokonane przez nich wybory przedstawia wykres nr 1.5.

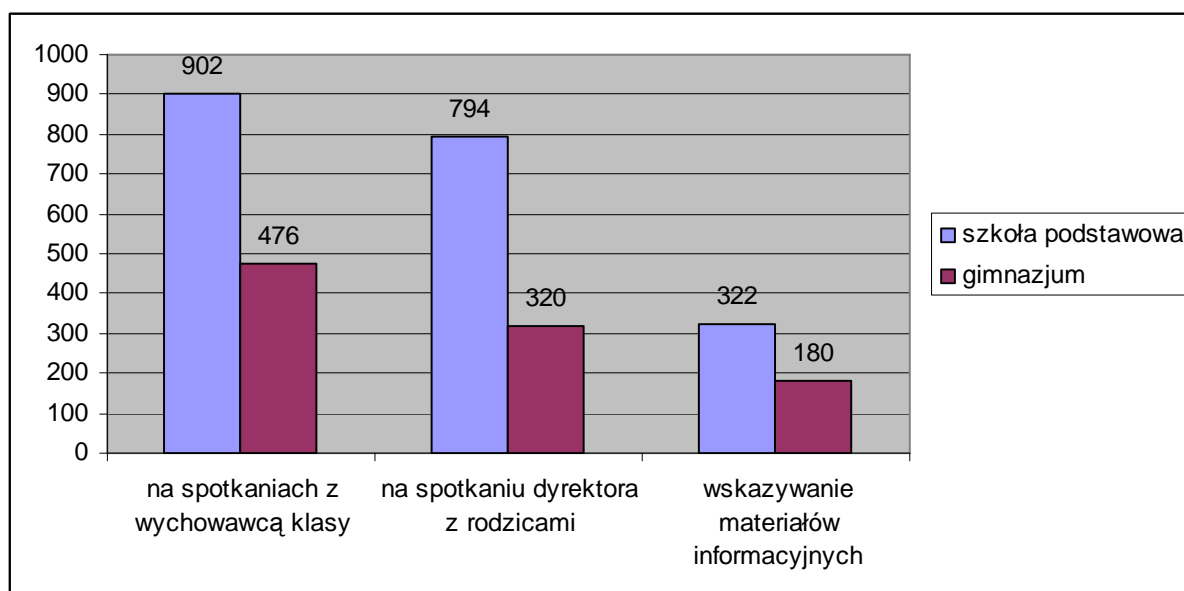
1.5. Wskazania dyrektorów z podanych w ankiecie propozycji form współpracy z rodzicami

Zdecydowana większość dyrektorów wskazywała, że rodzice są informowani o zmianach, zadaniach wychowawczych i kształcących oraz że zostali zapoznani z nową podstawą

programową. Nieco mniej, że rodzice zachęceni są do współdecydowania o sprawach przedszkola.

Z możliwości podania innych niż wymienione w ankiecie form współpracy z rodzicami skorzystało 1 544 (tj. 86%) badanych dyrektorów przedszkoli. Najczęściej wskazywanym przez nich działaniem włączającym rodziców w pracę przedszkola jest udział rodziców w organizacji imprez przedszkolnych (1 319, tj. 74% wskazań). Na zaangażowanie rodziców we wsparcie materialne wskazało 450 (tj. 24%) dyrektorów, a na uczestnictwo rodziców w organizowaniu imprez przedszkolnych 350 (tj. 20%) badanych.

Dyrektorzy szkół podstawowych i gimnazjów poproszeni zostali o wskazanie nie więcej niż trzech sposobów informowania rodziców uczniów klas pierwszych o zmianach programowych i organizacyjnych wprowadzanych w roku szkolnym 2009/2010. Najczęściej podawane odpowiedzi ilustruje wykres 1.6.

1.6. Podawane przez dyrektorów sposoby informowania rodziców o zmianach programowych

Ponadto dyrektorzy szkół podstawowych poproszeni zostali o wskazanie stosowanych w szkole form kontaktu z rodzicami związanych z monitorowaniem indywidualnego rozwoju dziecka. Spośród wymienionych w ankiecie najczęściej były to:

- a) rozmowy indywidualne – 1 316, tj. ponad 99% wskazań,
- b) przekazywanie informacji w formie pisemnej – 1 316, tj. 96% wskazań.

Na dziennik elektroniczny, jako formę kontaktu z rodzicami wskazało jedynie 45, tj. 3% dyrektorów.

Inne formy kontaktu wskazane przez badanych, a nie wymienione w ankiecie to:

- a) zebrania rodziców z wychowawcą – 610, tj. 44% wskazań,

- b) środki komunikacji (np. telefon, poczta) – 374, tj. 27% wskazań,
- c) spotkania z wychowawcami i specjalistami – 172, tj. 13% wskazań,
- d) karty osiągnięć uczniów - 123, tj. 9% wskazań
- e) warsztaty dla rodziców - 93, tj. 7% wskazań.

III.2. Organizacja pracy przedszkola i szkoły

III.2.1. Przedszkole

Zalecane warunki

W trosce o prawidłowy rozwój psychoruchowy oraz przebieg wychowania i kształcenia dzieci w wieku przedszkolnym zalecane są następujące proporcje zagospodarowania czasu przebywania w przedszkolu w rozliczeniu tygodniowym:

- 1) co najmniej jedną piątą czasu należy przeznaczyć na zabawę (w tym czasie dzieci bawią się swobodnie, przy niewielkim udziale nauczyciela);
- 2) co najmniej jedną piątą czasu (w przypadku młodszych dzieci - jedną czwartą czasu), dzieci spędzają w ogrodzie przedszkolnym, na boisku, w parku itp. (organizowane są tam gry i zabawy ruchowe, zajęcia sportowe, obserwacje przyrodnicze, prace gospodarcze, porządkowe i ogrodnicze itd.);
- 3) najwyżej jedną piątą czasu zajmują różnego typu zajęcia dydaktyczne, realizowane według wybranego programu wychowania przedszkolnego;
- 4) pozostały czas - dwie piąte czasu nauczyciel może dowolnie zagospodarować (w tej puli czasu mieszczą się jednak czynności opiekuńcze, samoobsługowe, organizacyjne i inne).

Zadaniem nauczycieli jest prowadzenie obserwacji pedagogicznych mających na celu poznanie możliwości i potrzeb rozwojowych dzieci oraz dokumentowanie tych obserwacji. Na początku roku poprzedzającego rozpoczęcie przez dziecko nauki w klasie I szkoły podstawowej należy przeprowadzić analizę gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna). Celem takiej analizy jest zgromadzenie informacji, które mogą pomóc:

- 1) rodzicom w poznaniu stanu gotowości swojego dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej, aby mogli je, odpowiednio do potrzeb, wspomagać w osiągnięciu tej gotowości;
- 2) nauczycielowi przedszkola przy opracowaniu indywidualnego programu wspomaganie i korygowanie rozwoju dziecka, który będzie realizowany w roku poprzedzającym rozpoczęcie nauki w szkole podstawowej;
- 3) pracownikom poradni psychologiczno-pedagogicznej, do której zostanie skierowane dziecko, w razie potrzeby pogłębionej diagnozy związanej ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

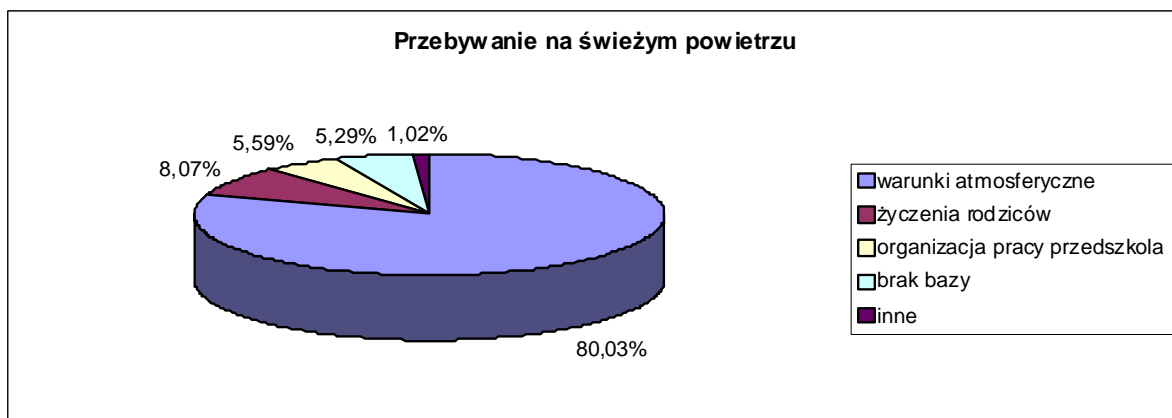
Przedstawienie wyników monitorowania

Zagospodarowanie czasu pobytu dziecka w przedszkolu

Wszyscy dyrektorzy uczestniczący w badaniu planując pracę przedszkola biorą pod uwagę zalecenia dotyczące proporcji zagospodarowania czasu pobytu dziecka w przedszkolu, choć nie we wszystkich obszarach w jednakowym stopniu. Uwzględnianie zaleceń we wszystkich obszarach zadeklarowało 781, tj. 44% badanych dyrektorów. Pozostali deklaruwali, że uwzględniają je częściowo.

Wśród dyrektorów, którzy deklarują częściowe realizowanie zaleceń najwięcej, bo aż 920 wskazuje, że dotyczy to czasu przebywania dzieci na świeżym powietrzu. Jako przyczyny nie zachowania proporcji w tym obszarze podają:

- a) warunki atmosferyczne – 741 wskazań,
- b) życzenia rodziców - 75 wskazań,
- c) organizację pracy przedszkola – 52 wskazania
- d) inne przyczyny – 52 wskazania.

Wykres 2.1. Przyczyny niezachowania proporcji czasowych – przebywanie na świeżym powietrzu

Częściowe realizowanie zaleceń w obszarze czasu przeznaczanego na zabawę deklaruje 39 dyrektorów, na zajęcia dydaktyczne – 80 dyrektorów, a na dowolne czynności (opiekuńcze, samoobsługowe, organizacyjne i inne) – 44.

Obserwacje i diagnoza przedszkolna.

1 782 (tj. ponad 99%) dyrektorów uczestniczących w badaniu zadeklarowało, że zatrudnieni w ich placówkach nauczyciele dokonują obserwacji pedagogicznych mających na celu poznanie możliwości i potrzeb rozwojowych każdego dziecka, dokumentowanie tych obserwacji zadeklarowało 1 749 (tj. 98%) biorących w badaniu dyrektorów.

Przeprowadzenie diagnozy przedszkolnej dzieci sześciolletnich do momentu badania zadeklarowało 1 454 spośród 1 587 dyrektorów przedszkoli z oddziałami dla dzieci sześciolletnich oraz 1 404 dyrektorów spośród 1 585 przedszkoli z oddziałami dla dzieci pięcioletnich. Pozostali dyrektorzy planowali zakończenie przeprowadzenia diagnozy przedszkolnej do końca czerwca 2010 roku.

Największa grupa dyrektorów wskazała na wykorzystanie przeprowadzonej diagnozy do opracowania indywidualnych programów wspomaganie i korygowania rozwoju dziecka (1334 wskazania, tj. 74% badanych). Równocześnie diagnoza ta jest wykorzystywana do informowania rodziców o stanie gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (1 767 wskazań, tj. 99%) oraz do poinformowania rodziców o konieczności przeprowadzenia pogłębionej diagnozy w poradni psychologiczno-pedagogicznej (1 557 wskazań, 87%).

III.2.2. Szkoła podstawowa

Zalecane warunki

W szkole podstawowej należy zadbać o adaptację dzieci do warunków szkolnych, w tym o ich poczucie bezpieczeństwa. Czas trwania okresu adaptacyjnego określa nauczyciel, biorąc pod uwagę potrzeby dzieci.

W klasach I-III szkoły podstawowej edukację dzieci powierza się jednemu nauczycielowi. Prowadzenie zajęć z zakresu edukacji muzycznej, plastycznej, wychowania fizycznego, zajęć komputerowych i języka obcego nowożytnego można powierzyć nauczycielom posiadającym odpowiednie kwalifikacje.

Szkoła powinna dostosować organizację pracy świetlicy do potrzeb zgłaszanych przez rodziców.

Uczeń powinien mieć możliwość pozostawienia w szkole części swoich podręczników i przyborów szkolnych.

Salę lekcyjną powinny być wyposażone w pomoce dydaktyczne i przedmioty potrzebne do zajęć (np. liczmany), sprzęt audiowizualny, komputery z dostępem do Internetu, gry i zabawki dydaktyczne, kąciiki tematyczne (np. przyrody), biblioteczkę itp.

Ważnym celem edukacji polonistycznej jest rozwijanie u dzieci zamiłowania do czytelnictwa, między innymi przez korzystanie z bibliotek (np. biblioteki szkolnej).

W zakresie nauczania języka obcego nowożytnego dzieci powinny mieć możliwość kontaktu z językiem obcym również poza zajęciami lekcyjnymi.

Zajęcia wychowania fizycznego z dziećmi winny być prowadzone na boisku, w sali gimnastycznej itp. Czas realizacji tego obszaru kształcenia ma być przeznaczony na rozwijanie sprawności fizycznej uczniów.

Ze względu na dobro uczniów, należy zadbać, aby dzieci rozumiały konieczność i uczyły się nawyku dbania o zdrowie swoje i innych. Powinny także wiedzieć, do kogo zwrócić się w razie konieczności udzielenia pierwszej pomocy.

Zadaniem nauczyciela jest odkrywanie uzdolnień ucznia i ich rozwijanie. W trosce o to, aby dzieci odczuwały satysfakcję z działalności twórczej, trzeba stwarzać im warunki do prezentowania swych osiągnięć, np. muzycznych, wokalnych, recytatorskich, tanecznych, sportowych, konstrukcyjnych.

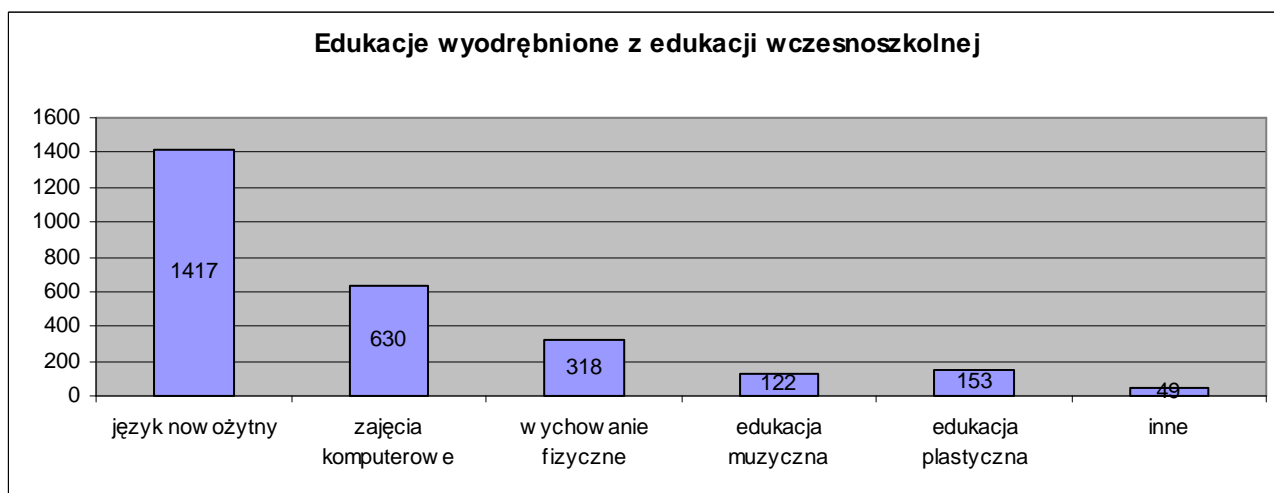
Odpowiednio do istniejących potrzeb szkoła powinna organizować:

- 1) zajęcia opiekuńcze zapewniające dzieciom interesujące spędzanie czasu, przyjazną atmosferę i bezpieczeństwo;
- 2) zajęcia zwiększające szanse edukacyjne uczniów zdolnych oraz uczniów mających trudności w nauce.

Przedstawienie wyników monitorowania

Edukacje wyodrębnione w edukacji wczesnoszkolnej

W 3 134 oddziałach klas pierwszych szkół objętych monitorowaniem uczyło 6 277 nauczycieli (bez nauczycieli religii i etyki), na jeden oddział przypadało więc średnio ponad 2 nauczycieli. Najczęściej z kształcenia zintegrowanego dyrektorzy szkół wyodrębniali i powierzali innemu, niż edukacji wczesnoszkolnej, nauczycielowi, prowadzenie zajęć języka nowożytnego (1 417, tj. 45% wskazań), zajęć komputerowych (630, tj. 20% wskazań) i wychowania fizycznego (318, tj. 10% wskazań).

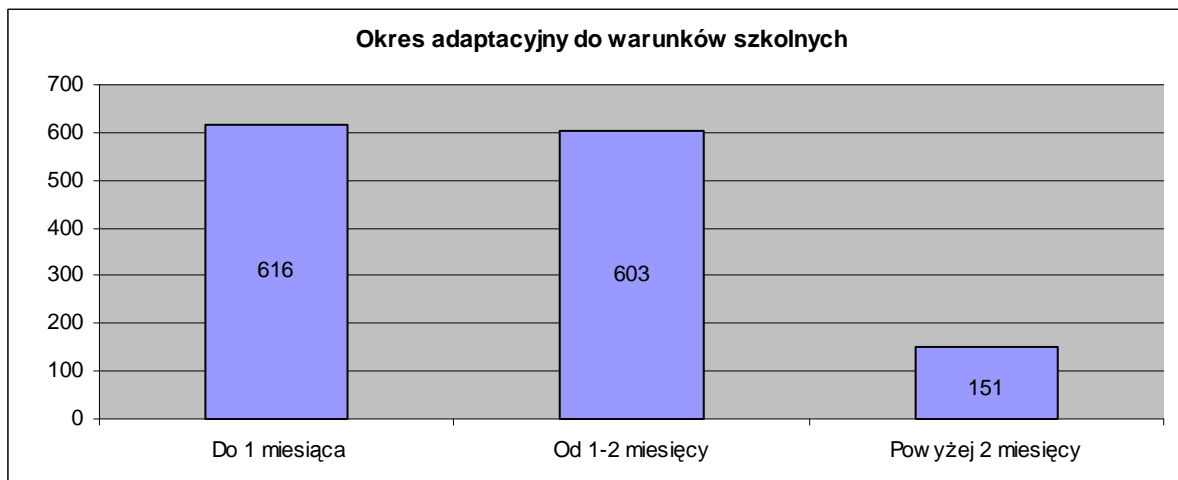
Wykres 2.2. Obszary edukacji wczesnoszkolnej wyodrębnione z kształcenia zintegrowanego

Adaptacja dzieci do warunków szkolnych

W zdecydowanej większości badanych szkół okres adaptacyjny dla uczniów klas I trwał do dwóch miesięcy. Jedynie 151 (tj. 11%) dyrektorów wskazywało, że w ich szkołach okres

adaptacyjny tej grupy uczniów trwał dłużej niż dwa miesiące. Rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

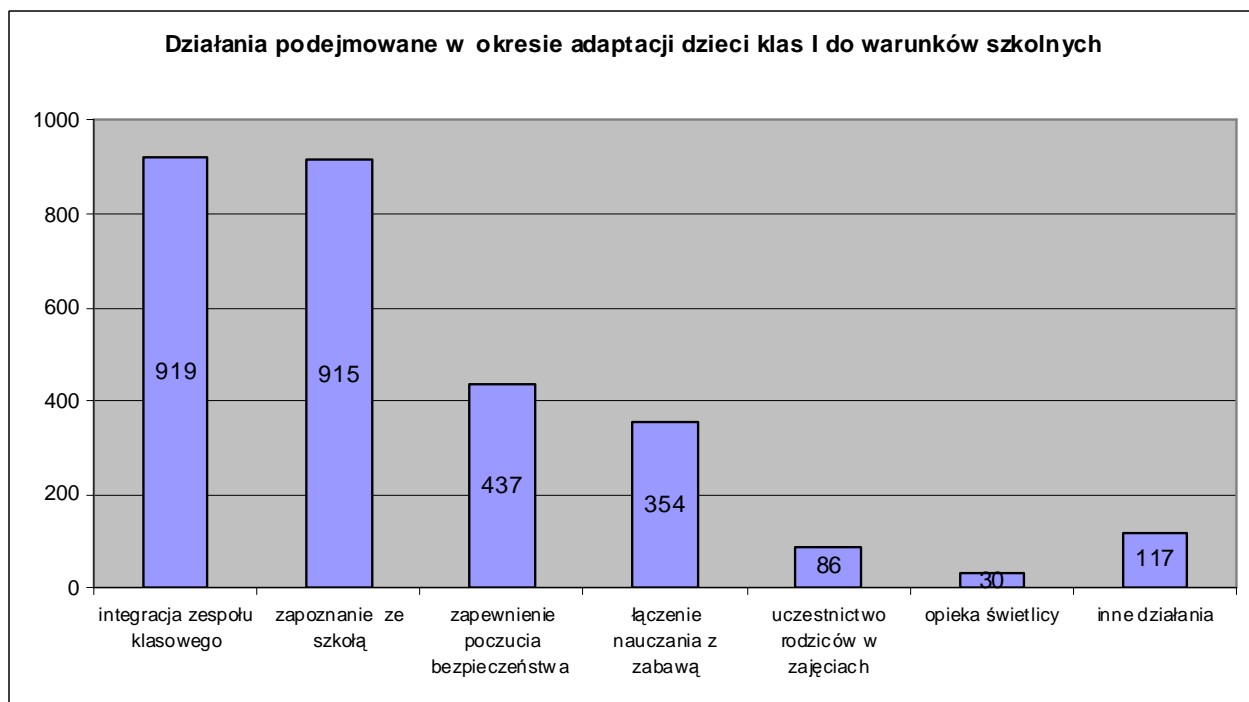

Wykres 2.3. Czas trwania okresu adaptacyjnego dzieci do warunków szkolnych

Badani dyrektorzy poproszeni zostali o opisanie, na czym w ich szkole polegał okres adaptacyjny. Najczęściej podawane odpowiedzi to:

- integracja zespołu klasowego (919, tj. 67% wskazań),
- zapoznanie ze szkołą (915, tj. 67% wskazań),
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa poprzez minimalizowanie obaw, lęku i niepokoju (437, tj. 32% wskazań),
- łączenie nauczania z zabawą (354, tj. 26% wskazań).

W niewielkiej liczbie szkół (84 wskazania) jedną ze wskazywanych metod był udział rodziców w zajęciach.

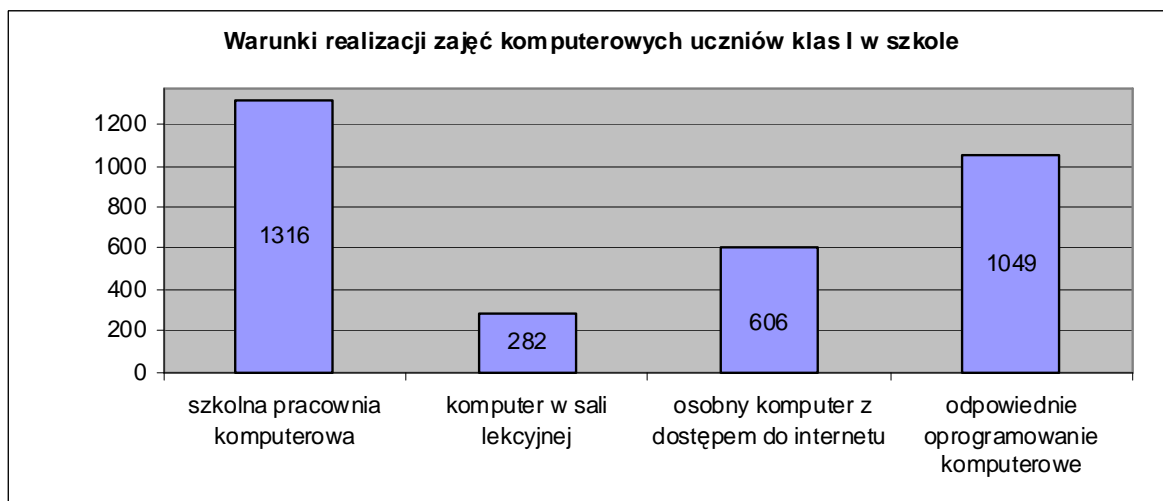
Wykres 2.4. Działania podejmowane przez szkoły w okresie adaptacji dzieci z klas I do warunków szkolnych

Dostęp do książek

Na pytanie, czy uczniowie mają możliwość swobodnego dostępu do książki pozytywnie odpowiedziało 1 361 (tj. 99%) badanych, a jedynie 9 dyrektorów odpowiedziało, że uczniowie nie mają swobodnego dostępu do książek. W większości badanych szkół uczniowie mogą korzystać z księgozbioru w sali lekcyjnej (1 106, tj. 81% wskazań) i w bibliotece szkolnej bez konieczności korzystania z pomocy nauczyciela (1 177, tj. 96% wskazań).

Dostęp do komputerów

Opisując warunki realizacji zajęć komputerowych dyrektorzy mogli wybierać odpowiedzi z katalogu podanego w ankiecie. 1 316 dyrektorów (tj. 96%) wskazało, iż uczniowie korzystają ze szkolnej pracowni komputerowej, a 282 (tj. 9%) wskazało ponadto, iż uczniowie mają dostęp do komputera w sali lekcyjnej. Podczas zajęć komputerowych dostęp do komputera ma każdy uczeń w 606 szkołach (44% badanych). Spośród badanych szkół podstawowych 1 049 szkół (tj. 32%) posiada odpowiednie do wieku, możliwości i potrzeb uczniów oprogramowanie komputerowe.

Wykres 2.5. Warunki realizacji zajęć komputerowych w klasach I w szkole

Nauka języka obcego poza zajęciami lekcyjnymi

Opisując działania szkoły dotyczące umożliwianie uczniom kontaktu z językiem obcym poza zajęciami lekcyjnymi spośród podanych sposobów realizacji tego zadania dyrektorzy zaznaczyli:

- a) seanse filmowe (np. w świetlicy szkolnej) – 466, tj. 34% wskazań,
- b) spotkania czytelnicze w bibliotece – 169, tj. 12% wskazań,
- c) zajęcia w klubie szkolnym – 53, tj. 4% wskazań,
- d) inne – 912, tj. 66% wskazań.

Dyrektorzy, którzy zaznaczyli odpowiedź „inne” zobowiązani byli do wymienienia maksymalnie trzech możliwości uczenia się języka obcego poza lekcjami, stosowanymi w ich szkole. 452 (tj. 33%) wskazało na dodatkowe zajęcia języka obcego, 145 (tj. 11%) wskazało na zajęcia świetlicowe, a 136 (tj. 10%) zadeklarowało uczestnictwo uczniów w konkursach przedmiotowych i uroczystościach szkolnych.

Miejsce odbywania zajęć wychowania fizycznego

Odpowiadając na pytanie dotyczące miejsca, w jakim odbywają się zajęcia wychowania fizycznego dyrektorzy szkół podstawowych mogli wskazać salę gimnastyczną, boisko szkolne lub inne miejsce, podając jakie. Z udzielonych odpowiedzi wynika, że w większości szkół zajęcia te odbywają się w salach gimnastycznych (1 156, tj. 84%) i na boisku szkolnym (1 297, tj. 94), jak również w innych miejscach (1 038, tj. 76%). Zaznaczając odpowiedź inne, najwięcej, bo 587 tj.43% dyrektorów wskazało, że są to specjalne miejsca przygotowane wewnątrz budynku (sale zabaw wyposażone w przyrządy z programu *Radosna szkoła*, sale gimnastyki korekcyjnej, korytarze lub hole szkolne). Na tereny w pobliżu szkoły wskazało 378 (tj. 28%), a na szkolne place zabaw 242 (tj. 18%) ankietowanych dyrektorów. W 148 (tj. 11%) szkołach zajęcia wychowania fizycznego odbywają się na basenie.

Zajęcia z pierwszej pomocy

W szkołach objętych ankietowaniem przeprowadzono 5 376 zajęć z zakresu pierwszej pomocy. Oznacza to, że średnio w badanej szkole odbyły się prawie 4 takie zajęcia. Spośród 620 szkół, które nie przeprowadziły takich zajęć do dnia monitorowania, 90,% zamierza je przeprowadzić do końca roku szkolnego, a prawie 10 % szkół nie planuje ich w klasie pierwszej.

Prezentowanie osiągnięć uczniów.

Spośród sposobów prezentowania osiągnięć uczniów wymienionych w ankiecie najczęściej stosowane to:

- a) wystawy prac uczniowskich (1 371, tj. niemal 100%% wskazań),
- b) imprezy szkolne i międzyszkolne (1 339, tj. 98% wskazań),
- c) przeglądy twórczości artystycznej dzieci (870, tj. 63% wskazań),
- d) prezentacje na stronie internetowej szkoły (427, tj. 31% wskazań).

Dyrektorzy wskazywali również inne sposoby prezentacji osiągnięć uczniów nie wymienione w ankiecie. Najczęściej były to:

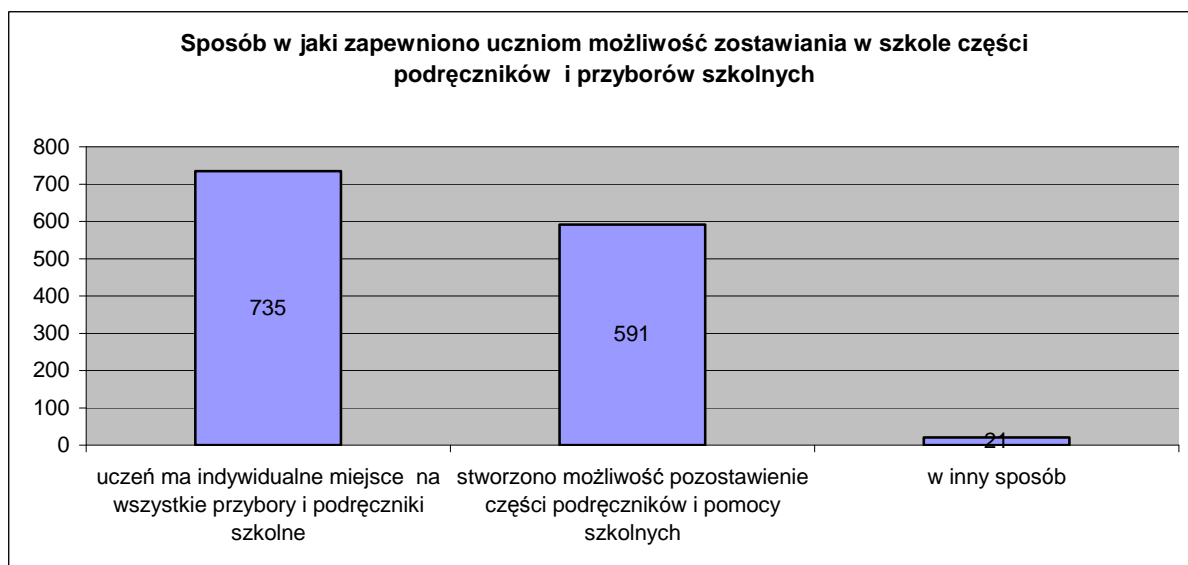
- a) imprezy gminne i środowiskowe – 272, tj. 20% wskazań,
- b) informacje w mediach szkolnych – 191, tj. 14% wskazań,
- c) podczas spotkań z rodzicami – 173, tj. 13% wskazań.

Organizacja pracy świetlicy szkolnej

Potrzeby uczniów klas I w zakresie godzin pracy świetlicy zbadano w 1 128 szkołach, co stanowi 82% monitorowanych szkół, nie badano ich w 245 (tj. 18% szkół). W 179 przypadkach nie badano potrzeb ponieważ szkoła nie posiada świetlicy, w 54 przypadkach ustalone godziny funkcjonowania świetlicy spełniają oczekiwania rodziców, a w 18 przypadkach świetlice pracowały w ograniczonym zakresie z powodów kadrowych.

Możliwość pozostawiania w szkole podręczników i pomocy.

735 (tj. 54%) badanych placówek umożliwiło pozostawienie przez uczniów w szkole wszystkich podręczników i przyborów szkolnych, zaś w 591 (tj. 43%) stworzono możliwość pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych. 21 (tj. niecałe 2%) badanych wskazywało na inne rozwiązania, np. dysponowanie dodatkowymi kompletami podręczników, co oznacza, że uczniowie nie muszą przynosić do szkoły swoich.

Wykres 2.6. Zapewnienie uczniom możliwości zostawiania w szkole podręczników i przyborów

Udział uczniów w zajęciach dodatkowych

W ankietowanych szkołach w zajęciach dodatkowych:

- opiekuńczych,
- zwiększających szanse edukacyjne uczniów,
- wyrównujących szanse edukacyjne

brało udział 66 708 uczniów, co oznacza, że przeciętny uczeń uczestniczył w więcej niż jednym takich zajęciach oferowanych przez szkołę.

Najczęściej organizowane zajęcia dodatkowe to zajęcia opiekuńcze. Brało w nich udział 33 997 uczniów. Jako najczęściej wybierane formy tych zajęć wymieniane były zajęcia artystyczne (7 959 uczniów), świetlicowe (7414 uczniów), gry i zabawy ruchowe (6 471), koła zainteresowań (5833 uczniów).

W grupie zajęć zwiększających szanse edukacyjne uczniów zdolnych monitorowane szkoły organizowały zajęcia dla 18 516 uczniów. Największa grupa uczniów (15 353) uczestniczyła w zajęciach rozwijających inteligencję wielorakie (m.in. koła zainteresowań: plastyczne, techniczne, teatralne, rękodzieła, turystyczne).

Monitorowane szkoły organizowały zajęcia zwiększające szanse uczniów mających trudności w nauce dla 14 195 uczniów. Były to najczęściej zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze (dla 8 036 uczniów) oraz zajęcia specjalistyczne (dla 4 671 uczniów).

III.2.3. Gimnazjum

Zalecane warunki

Ważnym zadaniem szkoły na III i IV etapie edukacyjnym jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do

nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, na zajęciach z różnych przedmiotów.

Realizację powyższych celów powinna wspomagać dobrze wyposażona biblioteka szkolna, dysponująca aktualnymi zbiorami, zarówno w postaci księgozbioru, jak i w postaci zasobów multimedialnych. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni odwoływać się do zasobów biblioteki szkolnej i współpracować z nauczycielami bibliotekarzami w celu wszechstronnego przygotowania uczniów do samokształcenia i świadomego wyszukiwania, selekcjonowania i wykorzystywania informacji.

Zaleca się, aby podczas zajęć informatyki uczeń miał do swojej dyspozycji osobny komputer z dostępem do Internetu.

Warunkiem rozwijania umiejętności językowych na III etapie edukacyjnym jest zapewnienie uczniom kontynuacji nauki języka obcego nowożytnego nauczanego w szkole podstawowej. Nauczyciele powinni właściwie określić i wykorzystać zdobyte przez uczniów w szkole podstawowej umiejętności językowe. W tym celu konieczne jest przeprowadzenie testów, które pozwolą na zakwalifikowanie uczniów do odpowiednich grup zaawansowania.

Na III etapie edukacyjnym określono dwa poziomy nauczania języków obcych nowożytnych: poziom III.0 - dla początkujących i poziom III.1 - dla kontynuujących naukę języka.

Warunkiem osiągnięcia wymagań określonych w podstawie programowej jest zapewnienie uczniom kontaktu z językiem poprzez stały dostęp do autentycznych materiałów (filmy, gazety, czasopisma, Internet, literatura piękna, publikacje popularno-naukowe, itp.), regularny kontakt z rodzimymi użytkownikami języka oraz uczestnictwo w projektach i programach współpracy i wymiany międzynarodowej.

Uwzględniając zróżnicowane potrzeby edukacyjne uczniów, szkoła organizuje zajęcia zwiększające szanse edukacyjne dla uczniów mających trudności w nauce oraz dla uczniów, którzy mają szczególne zdolności.

Szkoła, uwzględniając wymagania określone w podstawie programowej, powinna rozwijać własną ofertę programową w odniesieniu do zajęć wychowania fizycznego.

W ramach przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa uczniowie winni odbywać przysposobienie obronne i zdobywać umiejętności z zakresu zachowania się w sytuacjach kryzysowych.

Szkoła ma opracować i przedstawić uczniom ofertę zajęć artystycznych i technicznych. Rodzaj zajęć oraz realizowany program powinny być dostosowane do zainteresowań uczniów. Zajęcia mogą być realizowane w trybie regularnych, cotygodniowych spotkań lub w trybie projektu wskazanego przez nauczyciela lub zaproponowanego przez uczniów, także w korelacji z pracą nad projektami z innych zajęć edukacyjnych. Przygotowując konkretną

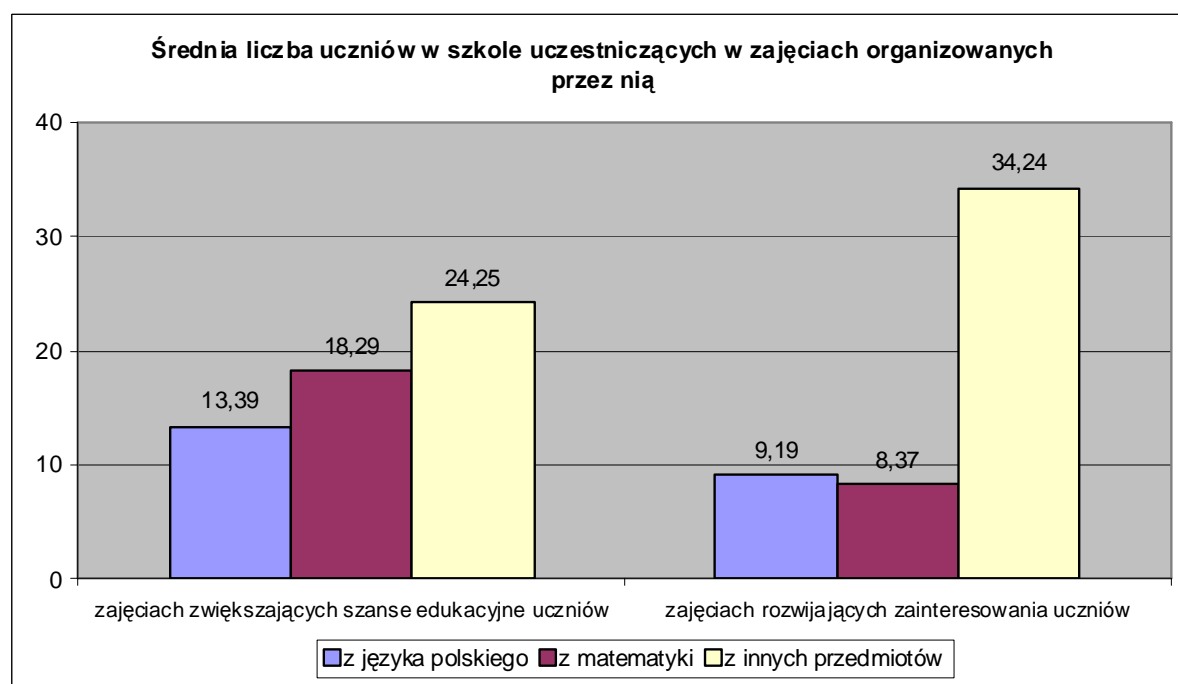
ofercie zajęć artystycznych i technicznych, nauczyciel precyzuje wymagania szczegółowe wynikające z wybranego zakresu i formy zajęć.

Należy stwarzać możliwości publicznego prezentowania efektów pracy uczniów w ramach zajęć artystycznych, włączając odpowiednie prezentacje w organizację szkolnych i środowiskowych uroczystości i imprez, oraz stymulować ucznia do udziału w koncertach, przeglądach i konkursach.

Przedstawienie wyników monitorowania

Udział uczniów gimnazjów w zajęciach dodatkowych

Według deklaracji dyrektorów gimnazja objęte monitorowaniem zorganizowały zajęcia zwiększające szanse edukacyjne oraz zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów. W roku szkolnym 2009/2010, w badanych gimnazjach, w zajęciach zwiększających szanse edukacyjne z języka polskiego uczestniczyło 8 476 uczniów, z matematyki 11 577 uczniów, z innych przedmiotów 15 349 uczniów. Natomiast w zajęciach rozwijających zainteresowania z języka polskiego uczestniczyło 5 816 uczniów, z matematyki 5 299 uczniów, z innych przedmiotów 21 617 uczniów.

Wykres 2.7. Średnia w szkole liczba uczniów uczestniczących w zajęciach rozwijających zainteresowania i zajęciach zwiększających szanse edukacyjne

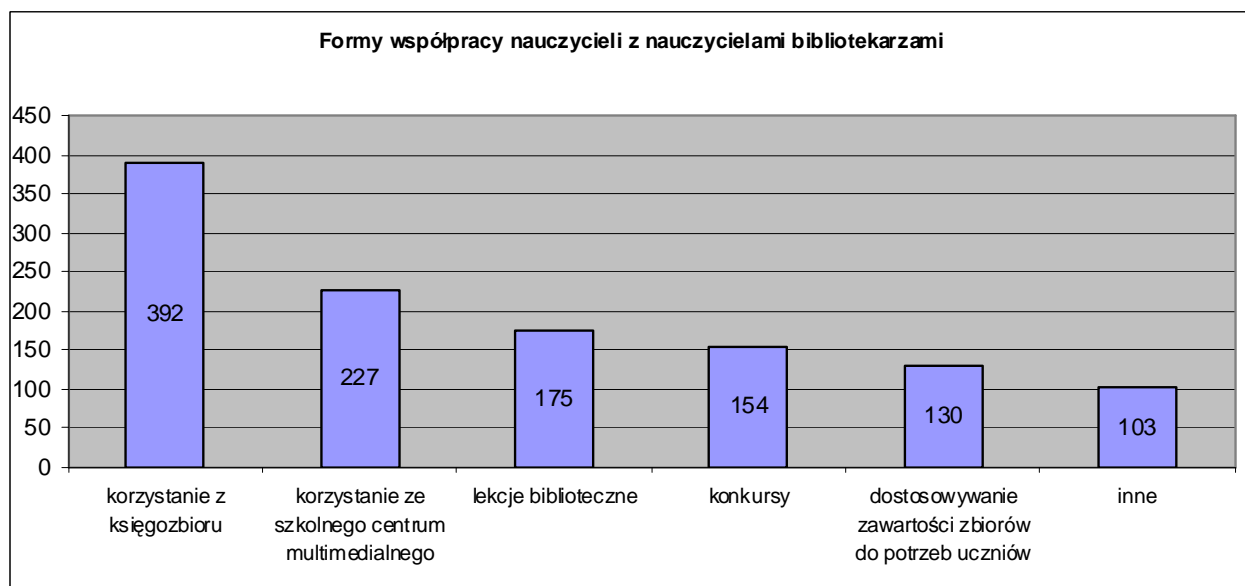
Współpraca z biblioteką szkolną.

Na pytanie o formy współpracy nauczycieli z nauczycielami bibliotekarzami prowadzenie lekcji w bibliotece wskazało 380 (tj. 60%). 253 dyrektorów nie wskazało tej formy współpracy.

Wskazując własne, stosowane w ich szkole formy współpracy najczęściej wymieniali:

- korzystanie z księgozbioru – 392, tj. 61% wskazań,

- b) korzystanie ze szkolnego centrum multimedialnego – 227, tj. 36% wskazań,
- c) lekcje biblioteczne – 175, tj. 28% wskazań.

Wykres 2.8. Formy korzystania nauczycieli z biblioteki szkolnej

Prezentowanie osiągnięć uczniów.

Najczęściej wskazywane sposoby prezentowania osiągnięć uczniów wybrane z katalogu podanego w ankiecie to:

- a) wystawy – 580, tj. 92%,
- b) spotkania społeczności szkolnej – 570, tj. 90% wskazań,
- c) spotkania z rodzicami – 528, tj. 83% wskazań,
- d) strona internetowa szkoły – 523, tj. 83% wskazań,
- e) spotkania z lokalną społecznością – 426, tj. 67% wskazań,
- f) spotkania międzyszkolne – 354, tj. 56% wskazań,
- g) inne – 352, tj. 56% wskazań.

Wśród innych, wskazywanych przez dyrektorów najczęściej pojawiały się:

- a) uroczystości i imprezy szkolne – 103 wskazania,
- b) media szkolne – 112 wskazań,
- c) konkursy i zawody – 88 wskazań.

Organizacja nauczania języków obcych

Poziom III.1

Kontynuację nauki języka obcego nowożytnego dla 48 640 uczniów na poziomie III.1 deklarowało 631 (tj. 94%) dyrektorów. Brak kontynuacji języka w 6% szkół dotyczył 0,86% ogólnej liczby uczniów w monitorowanych szkołach i wynikał z problemów organizacyjno -

kadrowych (45% przypadków) oraz uwzględnienia życzeń rodziców i uczniów (40% przypadków).

436 (tj. 73%) dyrektorów zadeklarowało, że nauczanie języka obcego odbywa się w grupach uwzględniających poziomy zaawansowania. W grupach uwzględniających poziomy zaawansowania na poziomie III.1 nauczano w 436 (tj. 73%) badanych szkół. Nauczyciele przydzielili uczniów do grup:

- na podstawie testu predyspozycji językowych – 436 wskazań,
- biorąc pod uwagę ocenę z przedmiotu w szkole podstawowej – 161 wskazań.

Wśród innych metod przydziału do grup zaawansowania najczęściej wskazywano na potrzeby uczniów i rodziców (80 wskazań).

Brak podziału na poziomy zaawansowania wskazano w 161 (tj. 25%) szkół. Według ich dyrektorów o braku zróżnicowania poziomów zaawansowania zdecydował fakt wystąpienia problemów kadrowych (89 szkół) oraz uzyskania przez uczniów zbliżonych wyników prowadzonych testów predyspozycji (66 szkół). Na inne przyczyny wskazało 120 dyrektorów. W 16 szkołach dyrektorzy zadeklarowali, że podział na grupy nastąpi w późniejszym terminie.

Poziom III.0

Nauczanie języka obcego na poziomie III.0 w grupach uwzględniających poziomy zaawansowania, wskazano w 221 (tj. 37%) badanych szkołach.

Na podstawie testu predyspozycji językowych przydział do grup następował w 169 szkołach. Inne, najczęściej podawane przez dyrektora sposoby przydziału do grup to:

- a) uwzględnienie warunków organizacyjnych – 87 przypadków,
- b) określenie możliwości ucznia – 81 przypadków,
- c) deklaracja wyboru drugiego języka – 70 przypadków.

Najczęściej podawanymi przyczynami braku podziału na grupy zaawansowania na poziomie III.0 były:

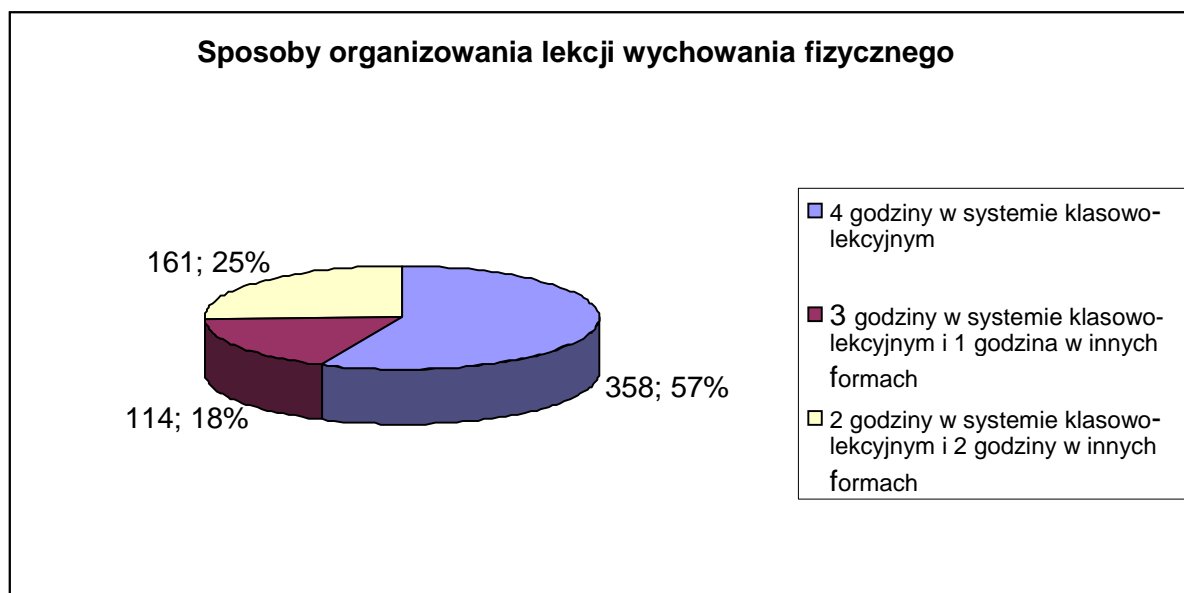
- a) zbliżone wyniki testów predyspozycji – 252 wskazania,
- b) problemy organizacyjno-kadrowe – 58 wskazań.

W 38 szkołach podział na grupy zaawansowania planowany jest w terminie późniejszym.

Organizacja zajęć wychowania fizycznego

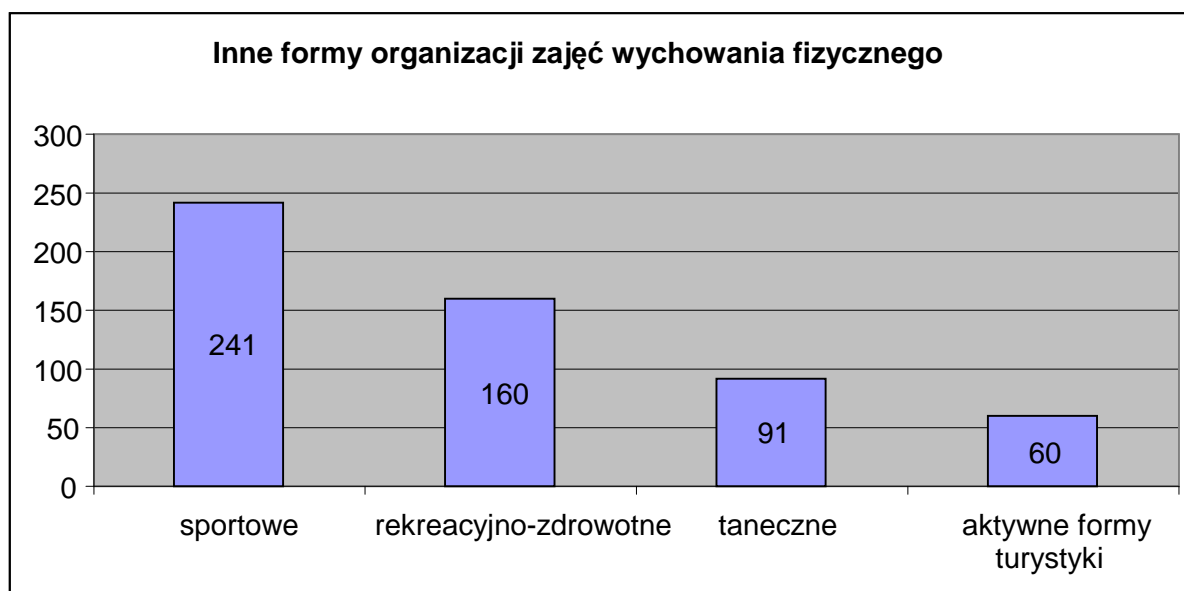
Najczęściej organizacja lekcji w szkole uwzględnia 4 godziny wychowania fizycznego w systemie klasowo-lekcyjnym (358, tj. 57% wskazań). W 161 (tj. 25%) przypadków 2 godziny wychowania fizycznego odbywają się w systemie klasowo-lekcyjnym i 2 godziny w innych formach. 114 (tj. 18%) dyrektorów wskazało, iż w systemie klasowo lekcyjnym

organizowane są 3 godziny zajęć i 1 w innych formach. Zauważyć należy, że w 43% szkół przynajmniej jedna lekcja wychowania fizycznego odbywa się w innych formach.

2.9. Organizacja lekcji wychowania fizycznego w gimnazjach

W szkołach, w których co najmniej jedna godzina wychowania fizycznego organizowana jest w innej formie najczęściej są to zajęcia sportowe i rekreacyjno-zdrowotne, rzadziej taneczne (33,09% szkół) i aktywne formy turystyki. Szczegółową informację zawiera tabela nr 2.10.

Wykres 2.10. Inne formy zajęć wychowania fizycznego

Dostęp do komputera

W 315 szkołach objętych badaniem uczniowie na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych z informatyki mają do swojej dyspozycji osobny komputer z dostępem do Internetu.

W pozostałych placówkach dyrektorzy, w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę, planują wypełnić ten warunek, przy czym w 243 szkołach w terminie do 31 sierpnia 2010 roku.

Edukacja dla bezpieczeństwa

Podstawa programowa zakłada wprowadzenie nowego przedmiotu nauczania – edukacji dla bezpieczeństwa. W roku szkolnym 2009/2010 edukacja dla bezpieczeństwa realizowana była w 49 szkołach, z tym, że w systemie klasowo-lekcyjnym w 36, a w formie blokowej w 13 szkołach. W pozostałych szkołach edukacja dla bezpieczeństwa będzie organizowana w II lub III klasie.

Zajęcia artystyczne.

Zajęcia artystyczne w roku szkolnym 2010/2011 były realizowane w 210 (tj. 33%) szkołach.

Najczęściej były to:

- zajęcia plastyczne (w 125 szkołach),
- zajęcia muzyczne i taneczne (w 107 szkołach),
- zajęcia teatralne (w 42 szkołach).

Wśród innych realizowanych zajęć artystycznych dyrektorzy wymieniali zajęcia filmowe, fotograficzne, wokalne, ceramiczne, dziennikarskie, majsterkowania, malarstwa oraz warsztatów chóralnych.

250 dyrektorów gimnazjów zebrało informację od uczniów o rodzaju zajęć artystycznych, którymi są zainteresowani i uwzględniło je w planowaniu zajęć. Informacje zbierane były poprzez ankiety (140, tj. 22% szkół), na spotkaniach z uczniami (43 szkoły) i poprzez wybór bezpośredni (41 szkół).

41 dyrektorów zebrało informacje, ale nie uwzględniło ich wyników w planowaniu zajęć, podając jako przyczynę:

- a) brak zajęć artystycznych w klasie I (18 przypadków),
- b) ze względów kadrowych (15 przypadków),
- c) wykorzystanie informacji w następnych latach (15 przypadków).

W 318 gimnazjach dyrektorzy nie zbierali takiej informacji przede wszystkim z powodu nieplanowania tego typu zajęć w klasach I (183 przypadki) oraz braku możliwości kadrowych zorganizowania takich zajęć w roku szkolnym 2009/2010 (31 przypadków).

Dyrektorzy, którzy nie zebrali informacji o potrzebach uczniów w zakresie zajęć artystycznych, w zdecydowanej większości planują przeprowadzić takie działania do końca sierpnia 2010 roku (247 wskazań), pozostali w terminie późniejszym.

Zajęcia techniczne.

W roku szkolnym 2009/2010 w 290 gimnazjach zaplanowano zajęcia techniczne. Najczęściej wybierane przez dyrektorów formy to:

- zajęcia praktyczno – techniczne (263 wskazania),
- zajęcia wychowania komunikacyjnego (128 wskazań),
- zajęcia kulinarne (92 wskazania),
- rysunek techniczny (83 wskazań).

W 260 gimnazjach informacje od uczniów o rodzajach interesujących ich zajęć technicznych zebrano przede wszystkim w formie ankiet (144 wskazań). Wskazywano również na bezpośredni wybór zajęć (58 wskazań) i na spotkania z uczniami na początku roku szkolnego (34 wskazania). W 51 gimnazjach informacje zostały zebrane, ale nie wykorzystano ich do planowania zajęć ze względów organizacyjno-kadrowych (29 wskazań), niezaplanowania takich zajęć w klasach I gimnazjum (12 wskazań) oraz planowania ich wykorzystania w następnych latach (7 wskazań).

W 296 gimnazjach nie zbierano danych o zainteresowaniach uczniów, ponieważ nie planowano ich prowadzenia w klasach I (182 wskazania). Inną wskazywaną przyczyną były możliwości kadrowe (50 wskazań). W 223 przypadkach zebranie tych informacji zaplanowano do końca sierpnia 2010 roku. W pozostałych szkołach informacje zbierane będą w innym terminie.

III.3. Rozwiązania metodyczne stosowane w przedszkolach i szkołach

III.3.1. Przedszkole

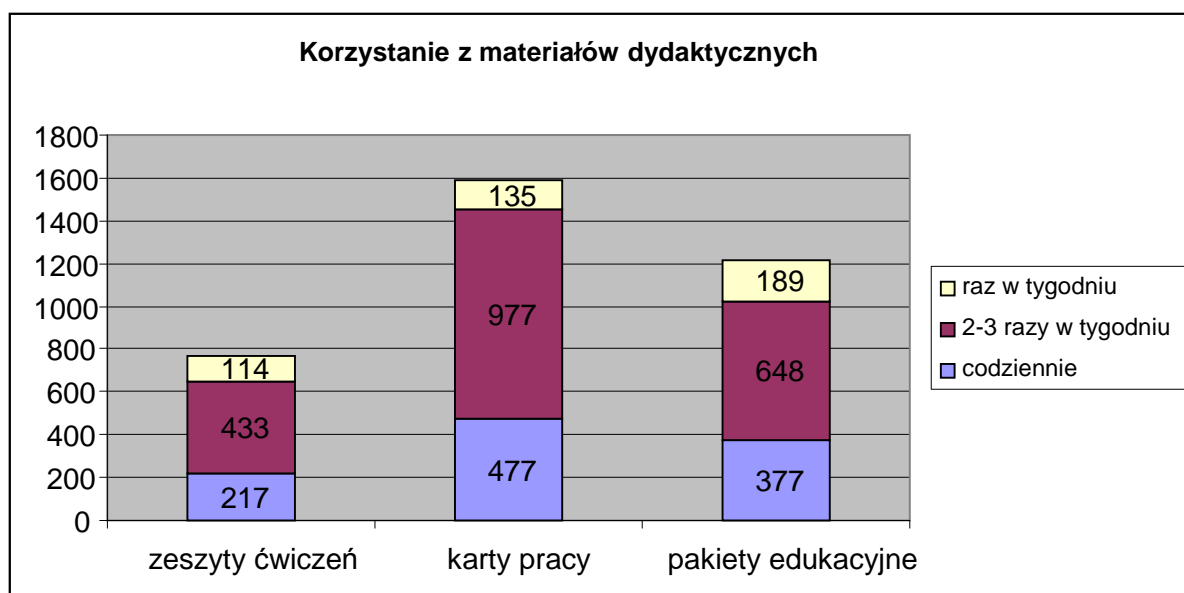
Zalecane warunki

W realizacji programu wychowania przedszkolnego nauczyciele mają prawo do swobodnego wyboru pomocy dydaktycznych. W ramach różnych rozwiązań metodycznych sprzyjających osiągnięciu celów edukacyjnych nie zaleca się w wychowaniu przedszkolnym stosowania szkolnych metod i środków dydaktycznych.

Przedstawienie wyników monitorowania

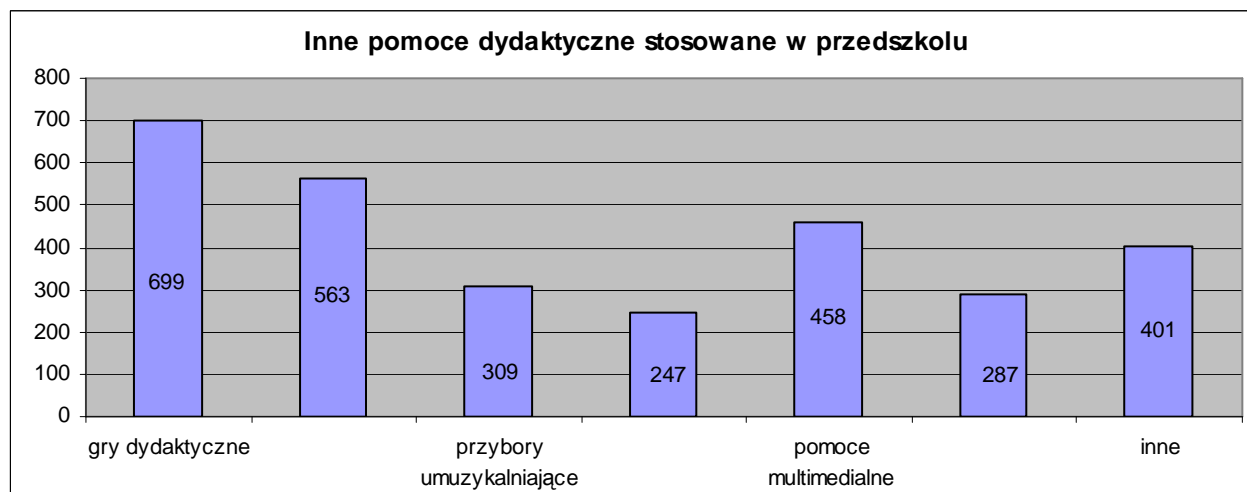
Pomoce dydaktyczne

Dyrektorzy monitorowanych przedszkoli odpowiadali na pytanie, jak często nauczyciele w swojej pracy dydaktycznej wykorzystują zeszyty ćwiczeń, karty pracy i pakiety edukacyjne. Poniższy wykres pokazuje, że najczęściej używane są karty pracy (w 1589 przedszkolach wykorzystuje się je na zajęciach co najmniej raz w tygodniu).

Wykres 3.1. Wybór wskazanych pomocy dydaktycznych

Dyrektorzy zostali poproszeni o wskazanie innych, niż wyżej wymienione, pomocy dydaktycznych. Najczęściej wskazywane to gry dydaktyczne, materiały pokazowe i pomoce multimedialne (wykres 3.2).

Wykres 3.2. Wybór innych pomocy dydaktycznych

III.3.2. Szkoła podstawowa

Zalecane warunki

W pierwszych miesiącach nauki w centrum uwagi jest wspomaganie rozwoju czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki. Dominującą formą zajęć są w tym czasie zabawy, gry i sytuacje zadaniowe, w których dzieci manipulują specjalnie dobranymi przedmiotami, np. liczmanami. Przy układaniu i rozwiązywaniu zadań trzeba zadbać

o wstępną matematyzację: dzieci rozwiązują zadania matematyczne, manipulując przedmiotami lub obiektami zastępczymi, potem zapisują rozwiązanie.

Wiedza przyrodnicza nie może być kształtowana wyłącznie na podstawie pakietów edukacyjnych, informacji z internetu oraz z innych tego typu źródeł. Edukacja przyrodnicza powinna być realizowana także w naturalnym środowisku poza szkołą. W sali lekcyjnej powinny być kąciaki przyrody. Jeżeli w szkole nie ma warunków do prowadzenia hodowli roślin i zwierząt, trzeba organizować dzieciom zajęcia w ogrodzie botanicznym, w gospodarstwie rolnym itp.

Oprócz zajęć typowo muzycznych zaleca się włączanie muzyki do codziennych zajęć szkolnych jako tła tematu przy organizacji aktywności ruchowej, w celu wyciszenia itp.

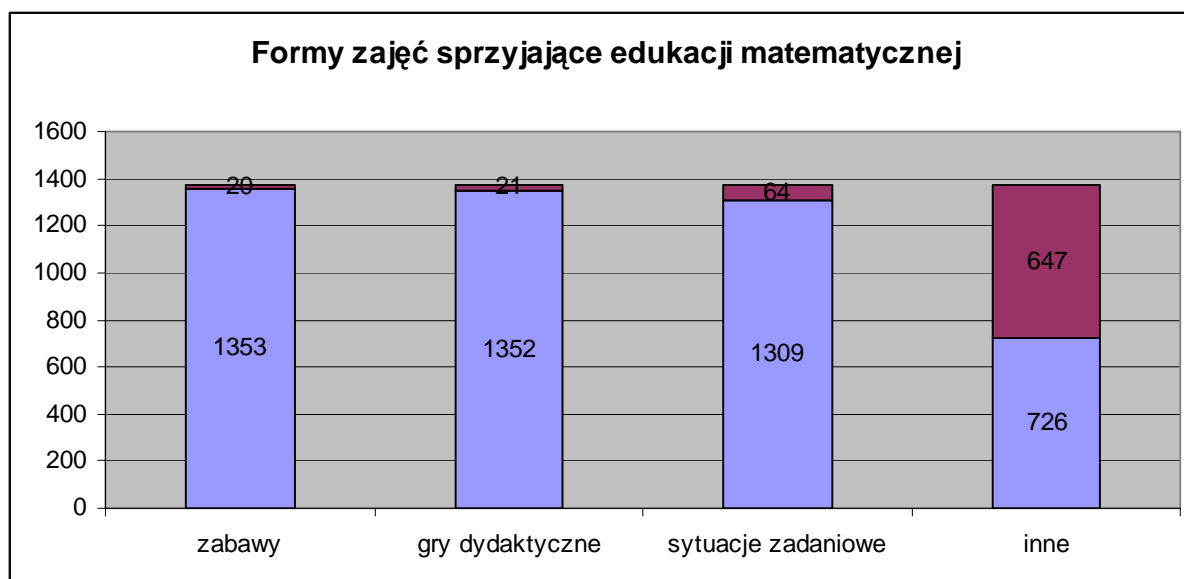
Nauczyciele powinni sprawdzać spełnianie przez uczniów poszczególnych wymagań określonych w podstawie programowej.

W zakresie języka obcego nowożytnego zalecane jest, aby dzieci miały możliwość kontaktu z językiem obcym również poza zajęciami lekcyjnymi.

Przedstawienie wyników monitorowania

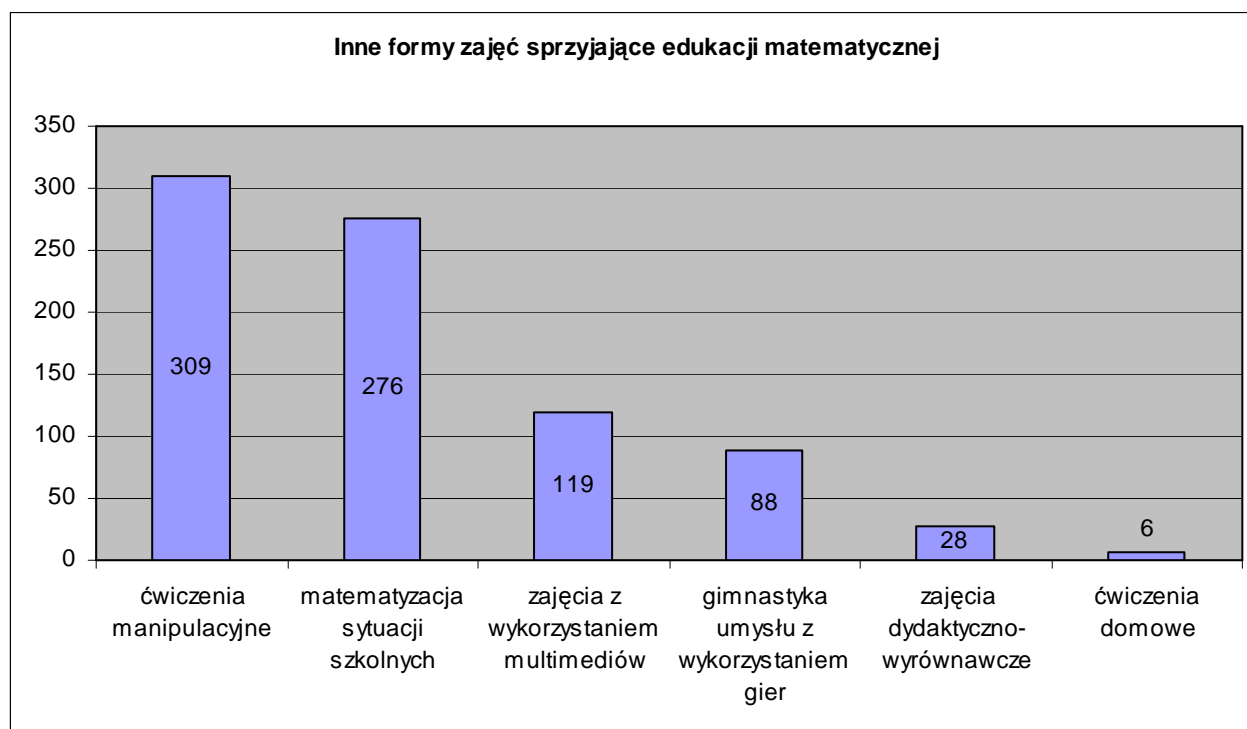
Edukacja matematyczna

W pierwszych miesiącach nauki prawie wszyscy nauczyciele stosowali zabawy, gry dydaktyczne i sytuacje zadaniowe sprzyjające edukacji matematycznej. Dodatkowo stosowanie innych, nie wymienionych w ankiecie form zadeklarowało 726 badanych (tj. 53%). Szczegółową informację przedstawia poniższy wykres.

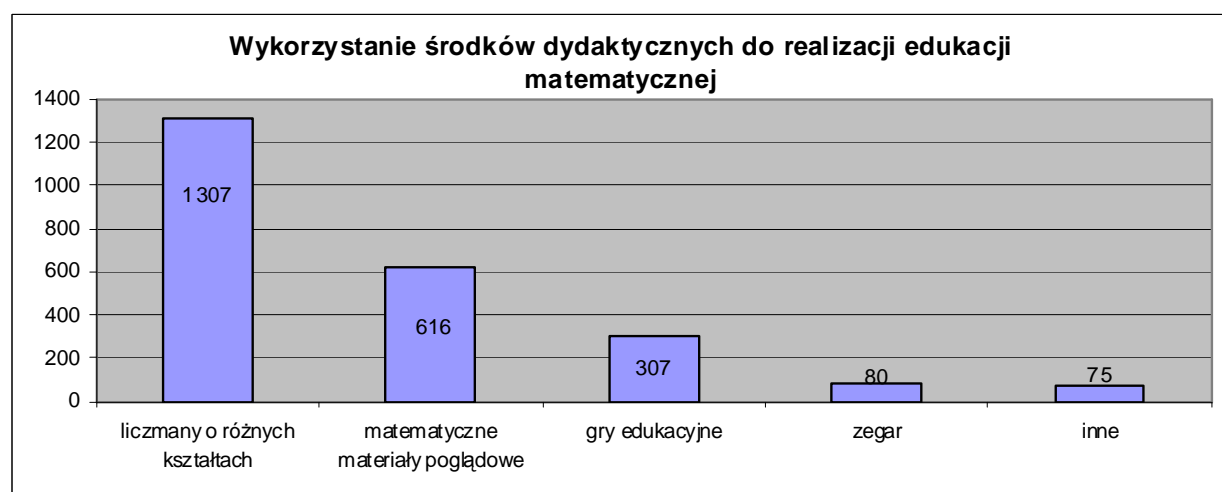
Wykres 3.3. Formy zajęć sprzyjające edukacji matematycznej uczniów, które zastosowali nauczyciele

Wymieniając inne formy sprzyjające edukacji matematycznej szkoły najczęściej wskazywały ćwiczenia manipulacyjne oraz matematyzację sytuacji szkolnych (wykres 3.4).

Wykres 3.4. Formy wymieniane przez dyrektorów

Do najczęściej wykorzystywanych pomocy dydaktycznych należą liczniki o różnych kształtach (1307 wskazań), matematyczne materiały poglądowe takie jak: figury geometryczne, plansze, płyty (616 wskazań). W 307 badanych szkołach nauczyciele korzystają z gier edukacyjnych. Innymi środkami wspomagającymi edukację matematyczną były zegar i przedmioty powszechnego użytku-po ponad 5 % wskazań.

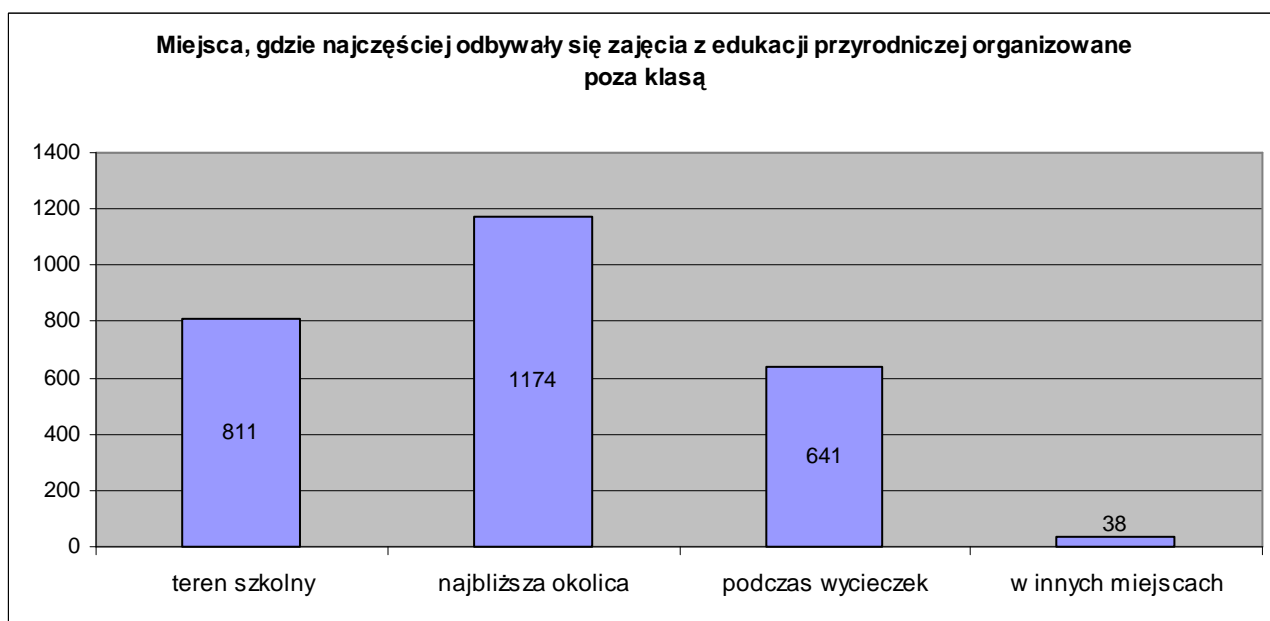

Wykres 3.5. Środki dydaktyczne wykorzystywane do działania na konkretach

Edukacja przyrodnicza.

1325 (tj. 97%) badanych szkół zadeklarowało, iż zajęcia edukacji przyrodniczej odbywały się poza klasą. Najczęściej wskazywane miejsca, w których odbywała się edukacja przyrodnicza

to najbliższa okolica, teren szkolny oraz wycieczki. Nauczyciele wychodzili z dziećmi do ogródków działkowych, parku, lasu, na łąkę nad stawy. Niektóre szkoły mają szkolne arboretum, a jedna - miniogród dendrologiczny.

Wykres 3.6. Edukacja przyrodnicza realizowana poza klasą szkolną

Zajęcia umuzykalniające.

1369 (tj. 99,7%) dyrektorów badanych szkół zadeklarowało, że poza zajęciami typowo muzycznymi nauczyciele włączają muzykę do codziennych zajęć szkolnych. Najczęściej muzyka wykorzystywana jest w trakcie zajęć ruchowych (956 wskazań), podczas realizacji edukacji plastycznej i technicznej (809 wskazań) oraz w powiązaniu z tematem zajęć (550 wskazań). Dzieci słuchają również muzyki na zajęciach relaksacyjnych oraz podczas przerw śródlekcyjnych.

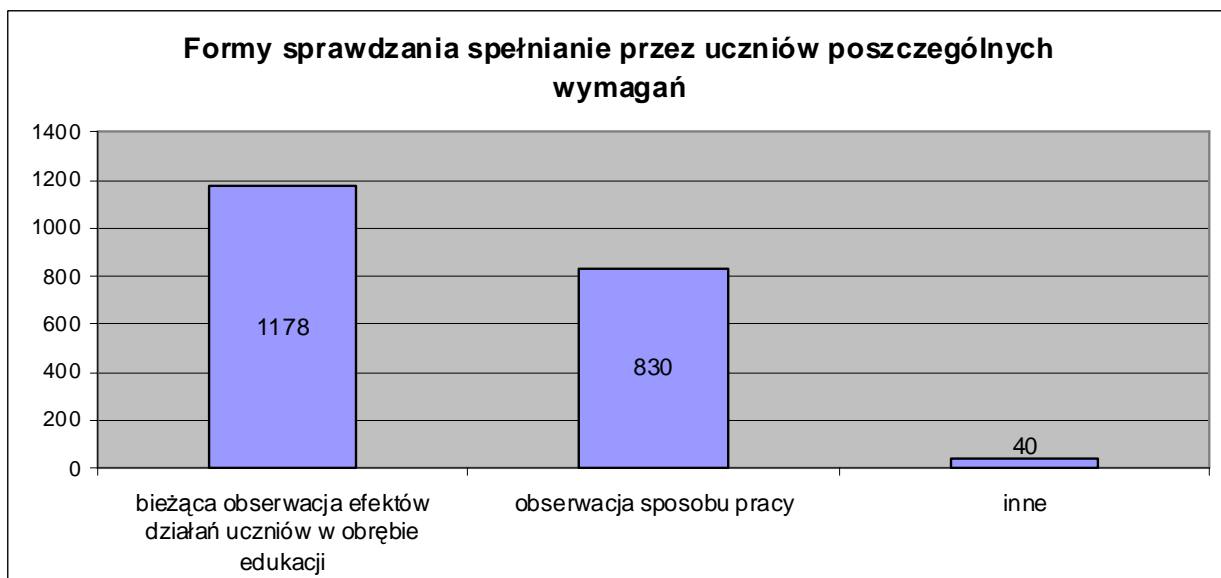
Formy sprawdzania spełniania wymagań

Na pytanie, w jaki sposób nauczyciele sprawdzają spełnianie przez uczniów poszczególnych wymagań określonych w nowej podstawie programowej przeważały odpowiedzi:

- a) poprzez dokonywanie przez nauczycieli bieżącej obserwacji efektów podjętych przez uczniów działań – 1178 wskazań;
- b) prowadzenie obserwacji sposobu pracy uczniów na zajęciach pod kątem ich sprawności manualnej, ruchowej, wypowiedzi ustnych, aktywności oraz umiejętności pracy indywidualnej i grupowej - 830 wskazań.

Inne sposoby sprawdzania spełniania wymagań, w szczególności polegające na obserwacji postępów uczniów w trakcie procesu edukacyjnego, występowały rzadko.

Wykres 3.7. Sprawdzanie przez nauczycieli spełniania przez uczniów bieżących wymagań określonych w podstawie programowej

III.3.3. Gimnazjum

Zalecane warunki

Na III etapie edukacyjnym szczególnie ważne jest położenie nacisku na wychowanie ku samodzielności-należy wskazywać podstawy ładu w świecie (czemu ma służyć obcowanie z kulturą), wykorzystywać przy tym pojawiającą się w tym okresie zdolność posługiwania się pojęciami abstrakcyjnymi i coraz sprawniejsze używanie języka poszczególnych dziedzin wiedzy. Nauczyciel języka polskiego powinien wykorzystywać m.in. metody aktywizujące. Nie należy również zapominać o potrzebie kształtowania świadomości konwencji funkcjonujących w języku, literaturze i sztuce. Kształtując świadome i właściwe uczestnictwo w świecie kultury, szkoła powinna podejmować przedsięwzięcia umożliwiające uczniom kontakt z różnymi instytucjami kultury.

Za podstawowy cel kształcenia w nauczaniu języków obcych nowożytnych przyjęto skuteczne porozumiewanie się w języku obcym. Priorytetem jest zatem umiejętność osiągania przez ucznia różnych celów komunikacyjnych.

Nauczyciel w realizacji przedmiotu muzyka powinien dążyć do otwierania uczniów na świat muzyki, rozbudzać i wspierać ich muzyczne zainteresowania oraz wskazywać przyjemność, jaką daje czynne lub bierne obcowanie z muzyką.

Szkoła powinna stwarzać warunki do obcowania z "żywą" muzyką poprzez udział uczniów w koncertach i spektaklach muzycznych, organizowanych w szkole i poza szkołą, oraz do publicznej prezentacji umiejętności muzycznych uczniów.

Zalecane jest prowadzenie zajęć z muzyki w pracowni wyposażonej w:

- 1) instrumenty muzyczne: perkusyjne, instrumenty klawiszowe (tradycyjne lub elektroniczne), dęte, strunowe,

2) sprzęt do odtwarzania, nagrywania i nagłaśniania dźwięku, komputer z dostępem do Internetu i oprogramowaniem muzycznym,

3) bibliotekę muzyczną (nuty, śpiewniki, podręczniki) i fonotekę.

Ze względu na cele przedmiotu wiedza i społeczeństwo około 20% treści nauczania określonych w podstawie programowej tego przedmiotu powinno być realizowanych w formie uczniowskiego projektu edukacyjnego. Wskazane jest, by każdy uczeń uczestniczył w co najmniej jednym projekcie w każdym roku nauczania przedmiotu.

W nauczaniu geografii zaleca się ograniczenie zakresu wiedzy encyklopedycznej na rzecz kształtowania u uczniów umiejętności korzystania z różnego rodzaju źródeł informacji geograficznej i ich analizy.

Wskazane jest w znacznie większym zakresie korzystanie z obserwacji bezpośrednich, dokonywanych przez uczniów w trakcie zajęć w terenie i wycieczek, oraz jak najczęstsze nawiązywanie do regionu, w którym uczeń mieszka.

W nauczaniu chemii nauczyciele powinni wygospodarować czas na eksperymentowanie, metody aktywizujące i realizowanie projektów edukacyjnych oraz wycieczki dydaktyczne.

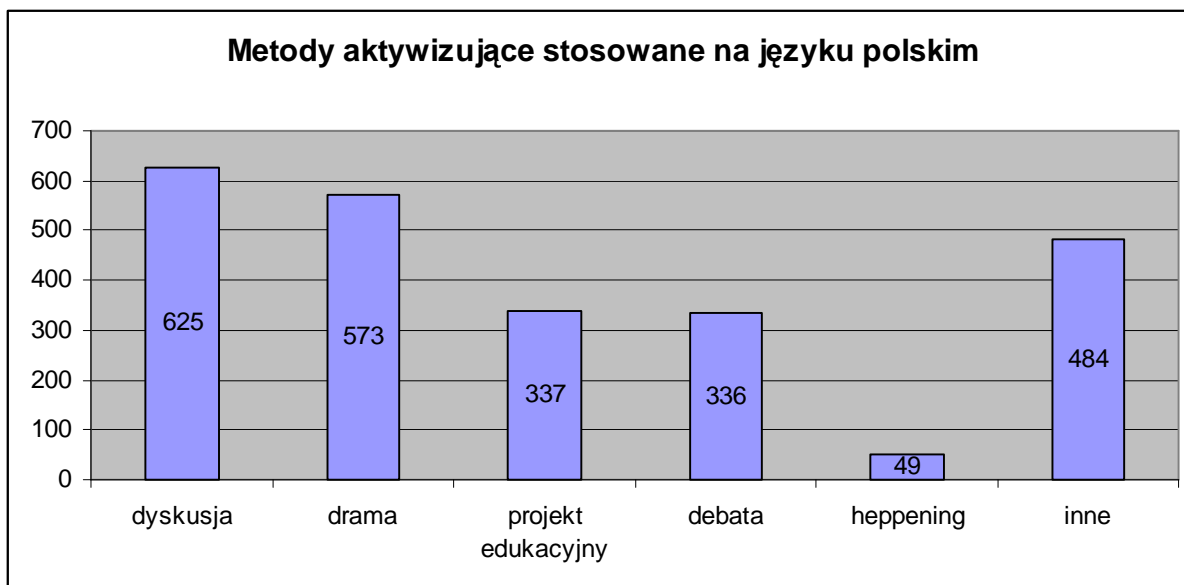
Nauczanie fizyki na III etapie edukacyjnym należy rozpocząć od wyrobienia intuicyjnego rozumienia zjawisk, kładąc nacisk na opis jakościowy. Na tym etapie nie wymaga się ścisłych definicji wielkości fizycznych, kładąc nacisk na ich intuicyjne zrozumienie i poprawne posługiwanie się nimi. Wszędzie, gdzie tylko jest to możliwe, należy ilustrować omawiane zagadnienia realnymi przykładami (w postaci np. opisu, filmu, pokazu, demonstracji).

Należy wykonywać jak najwięcej doświadczeń i pomiarów, posługując się możliwie prostymi i tanimi środkami (w tym przedmiotami użytku codziennego). Aby fizyka mogła być uczona jako powiązany z rzeczywistością przedmiot doświadczalny, wskazane jest, żeby jak najwięcej doświadczeń było wykonywanych bezpośrednio przez uczniów.

Przedstawienie wyników monitorowania

Stosowanie metod aktywizujących na lekcjach języka polskiego

Według deklaracji dyrektorów w bieżącym roku szkolnym nauczyciele języka polskiego spośród metod zalecanych w podstawie programowej stosowali najczęściej dyskusję i dramę, najmniej popularne były symulacja i happening.

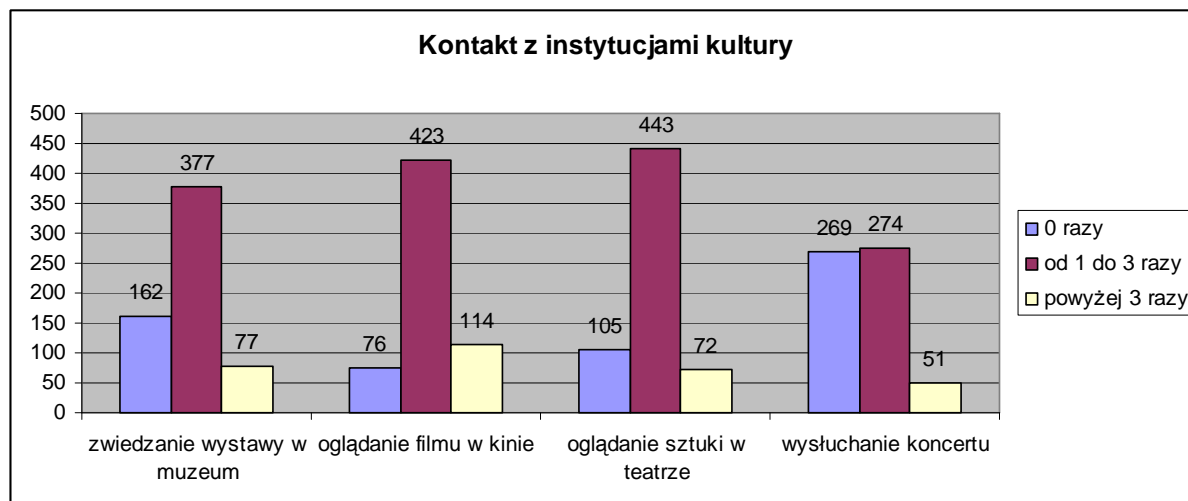

Wykres 3.8. Metody aktywizujące stosowane na lekcjach języka polskiego

Kontakt z instytucjami kultury

Instytucje kultury najczęściej odwiedzane są przez uczniów 1-3 razy w roku. Powyżej trzech razy w roku w 77 szkołach zwiedzano wystawę w muzeum, w 114 szkół oglądano film w kinie. W 51 szkołach uczniowie byli na koncercie.

Wyniki ankiet pokazują także, że uczniowie 269 badanych gimnazjów ani razu nie byli na koncercie, 162 gimnazjów nie odwiedzili muzeum, 105 gimnazjów nie byli w teatrze, a filmu w kinie nie obejrzelili uczniowie 76 badanych gimnazjów.

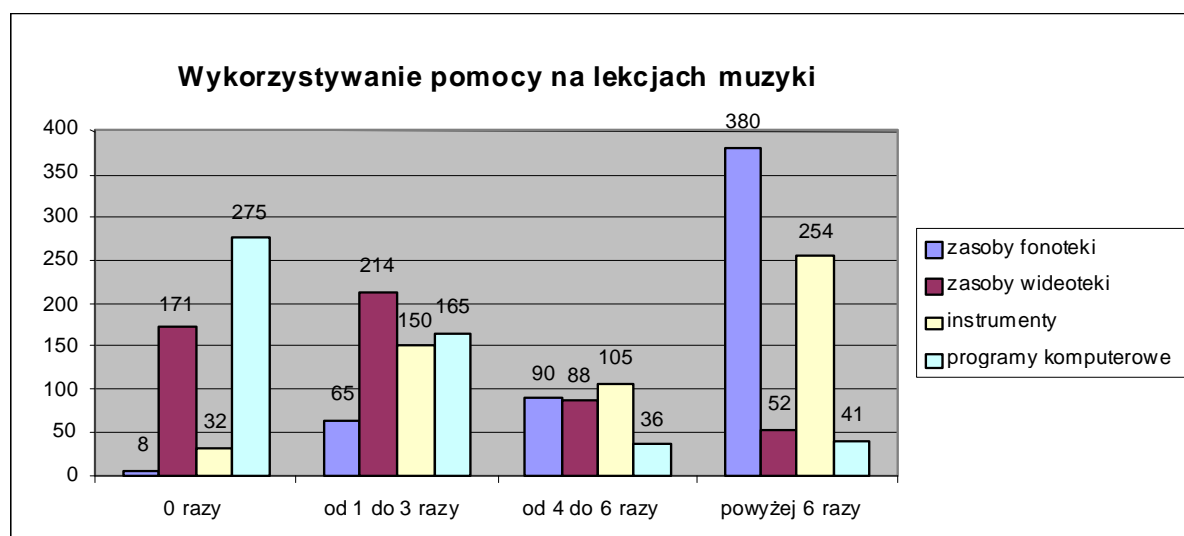

Wykres 3.9. Umożliwianie przez szkoły kontaktu uczniów z instytucjami kultury

Zajęcia muzyki

W roku szkolnym 2009/2010 zajęcia muzyki zaplanowano w 546 (tj. 86%) monitorowanych gimnazjach. Najczęściej wykorzystywanymi na lekcjach muzyki pomocami były zasoby

fonoteki oraz instrumenty muzyczne, jednak aż w ponad 275 (tj. 43%) przypadków nie korzystano z programów komputerowych, a w 171 (tj. 27%) z zasobów wideoteki.

Wykres 3.10. Wykorzystanie pomocy dydaktycznych na zajęciach muzyki

Wiedza o społeczeństwie

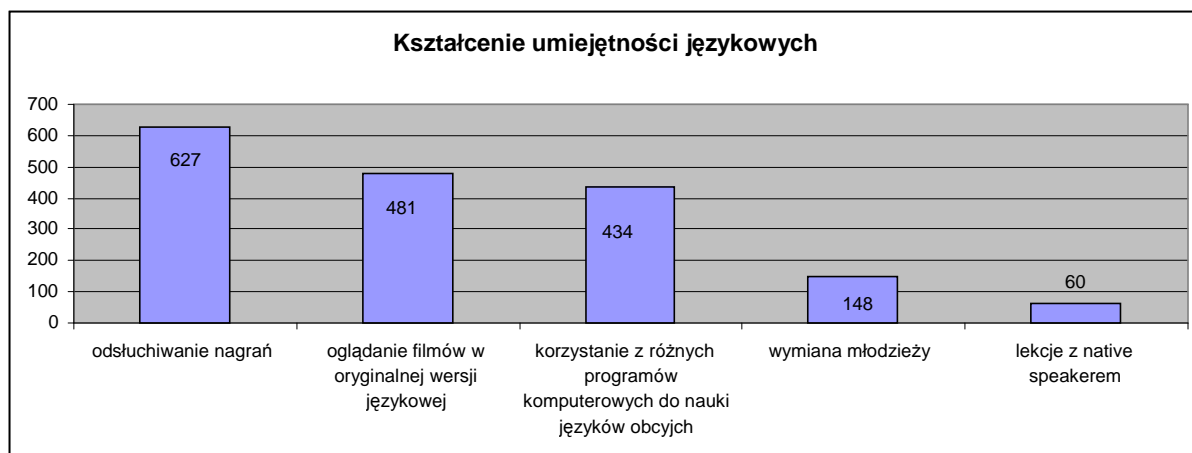
Zajęcia wiedzy o społeczeństwie zaplanowano w 276 (tj. 44%) badanych gimnazjów. Zrealizowano na nich 454 projekty uczniowskie, w trakcie badania realizowano jeszcze 468 projektów edukacyjnych. Przeciętnie w szkole, w której odbywały się zajęcia wiedzy o społeczeństwie, zrealizowano lub realizowano ponad 3 projekty edukacyjne.

Kontakt z językiem obcym poza lekcjami

Szkoły, które objęto monitorowaniem, najczęściej z propozycji podanych w ankiecie wskazywały na kształcenie umiejętności komunikacyjnych w zakresie języka obcego:

- a) poprzez odsłuchiwanie nagrań (627, tj. 99% wskazań),
- b) podczas oglądania filmów w oryginalnej wersji językowej (481, tj. 76% szkół),
- c) poprzez korzystanie z różnych programów komputerowych do nauki języka obcego (434, tj. 69% szkół).

Wskazania dyrektorów badanych placówek przedstawia wykres 3.11.

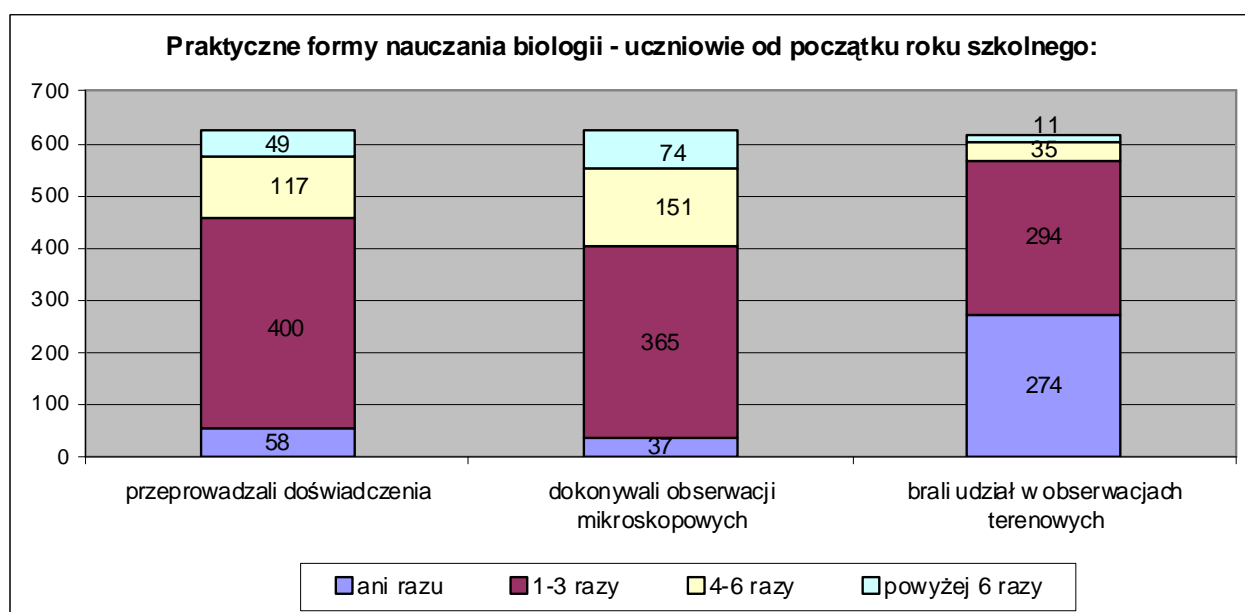

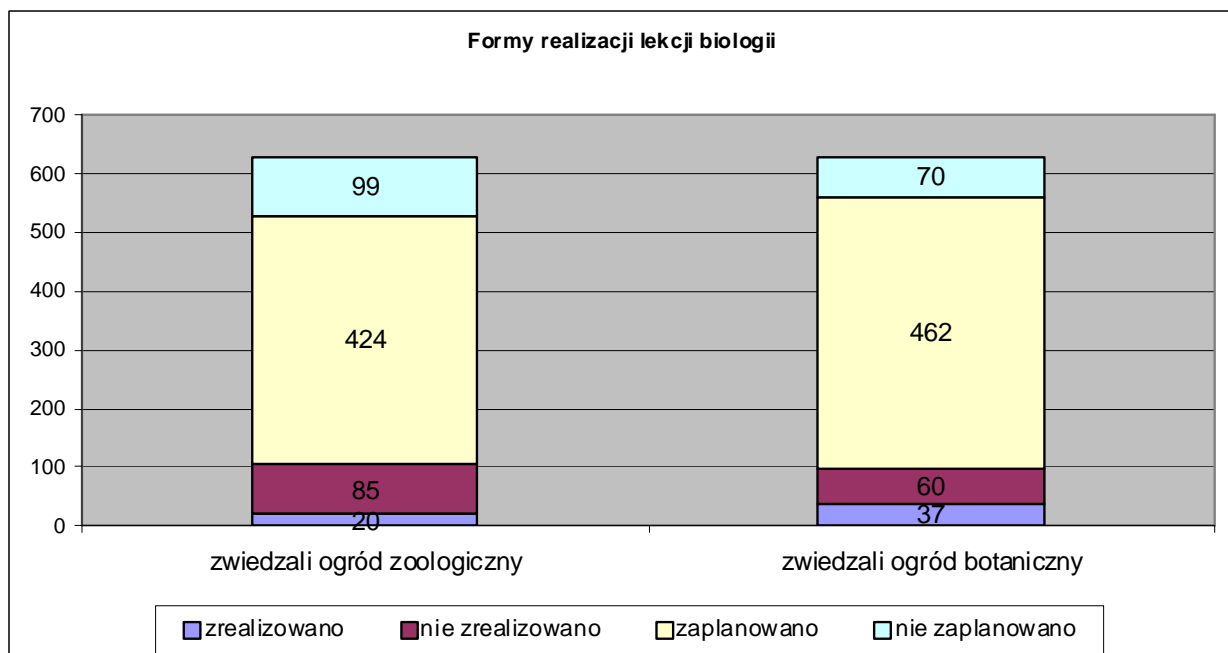
Wykres 3.11. Kształcenie umiejętności skutecznego porozumiewania się w języku obcym poza lekcjami

Wśród sposobów wykorzystywanych przez nauczycieli w celu kształcenia umiejętności językowych innych niż w wymienione w ankiecie, najczęściej występowały: konwersacja (188 wskazań), czytanie literatury (94 wskazania) oraz konkursy językowe (53 wskazania).

Biologia

Na lekcjach biologii uczniowie monitorowanych gimnazjów prowadzili doświadczenia, dokonywali obserwacji mikroskopowych oraz brali udział w obserwacjach terenowych, jednak częstotliwość zajęć z ich wykorzystaniem była niewielka – najczęściej wskazywano na występowanie tych form pracy 1-3 razy w roku. Wyniki monitorowania wskazują, że występowały przypadki nierealizowania zaleceń sprzyjających nabywaniu praktycznych umiejętności i pozyskiwaniu wiedzy kształtującej zapisanych w podstawie programowej umiejętności – obserwacji terenowych nie prowadzono w 274 szkołach.

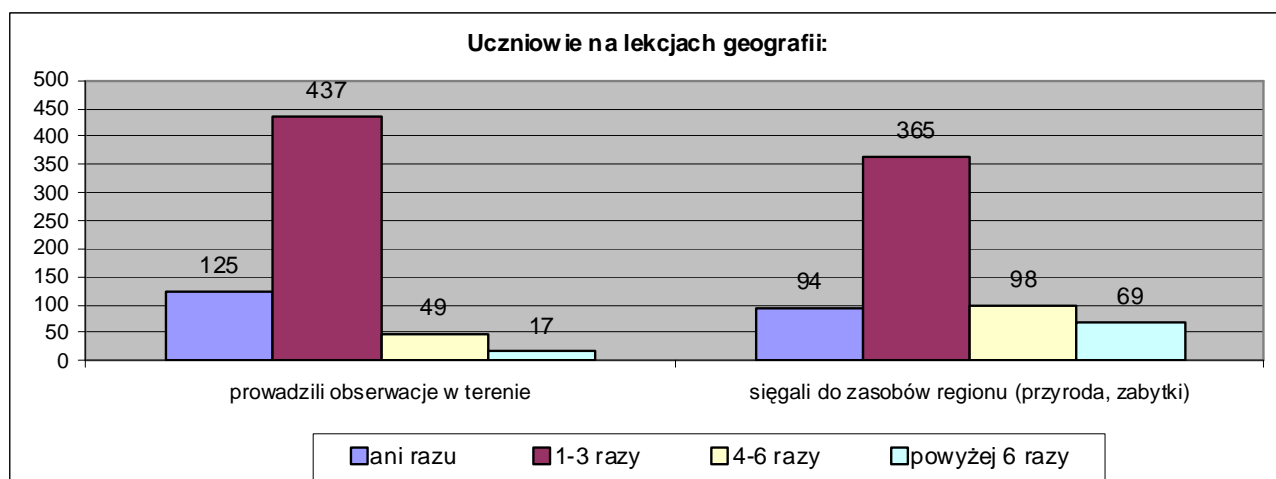

Wykres 3.12. Formy zajęć sprzyjające realizacji podstawy programowej z biologii

Geografia

Podobne wyniki wystąpiły w przypadku nauczania geografii – uczniowie monitorowanych szkół mieli na lekcjach możliwość prowadzenia obserwacji w terenie i sięgania do zasobów regionu przeciętnie 1-3 razy w roku, w przypadku 125 gimnazjów uczniowie nie prowadzili obserwacji w terenie, a w 94 szkołach nie mieli na lekcjach kontaktu z zasobami regionu.

Wykres 3.13. Formy zajęć sprzyjające realizacji podstawy programowej z geografii

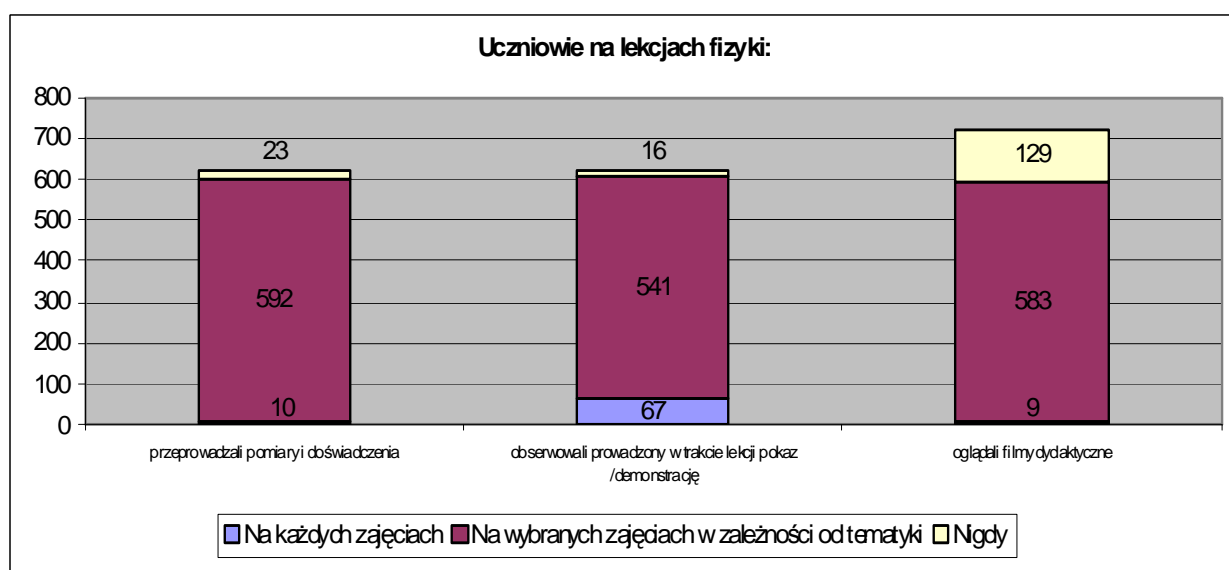
Chemia

W roku szkolnym 2009/2010 doświadczenia i eksperymenty w badanych gimnazjach prowadzone były najczęściej na wybranych zajęciach chemii, zależnie od tematyki. W 36 gimnazjach nauczyciele nigdy na lekcjach chemii nie pracowali tymi metodami. Tylko w 4 doświadczenia i eksperymenty przeprowadza się na każdej lekcji. Najczęściej wymienianą

przez dyrektorów przyczyną braku doświadczeń jest niewystarczająca baza dydaktyczna (17 wskazań) i nie zaplanowanie chemii w klasie I (16 wskazań) .

Fizyka

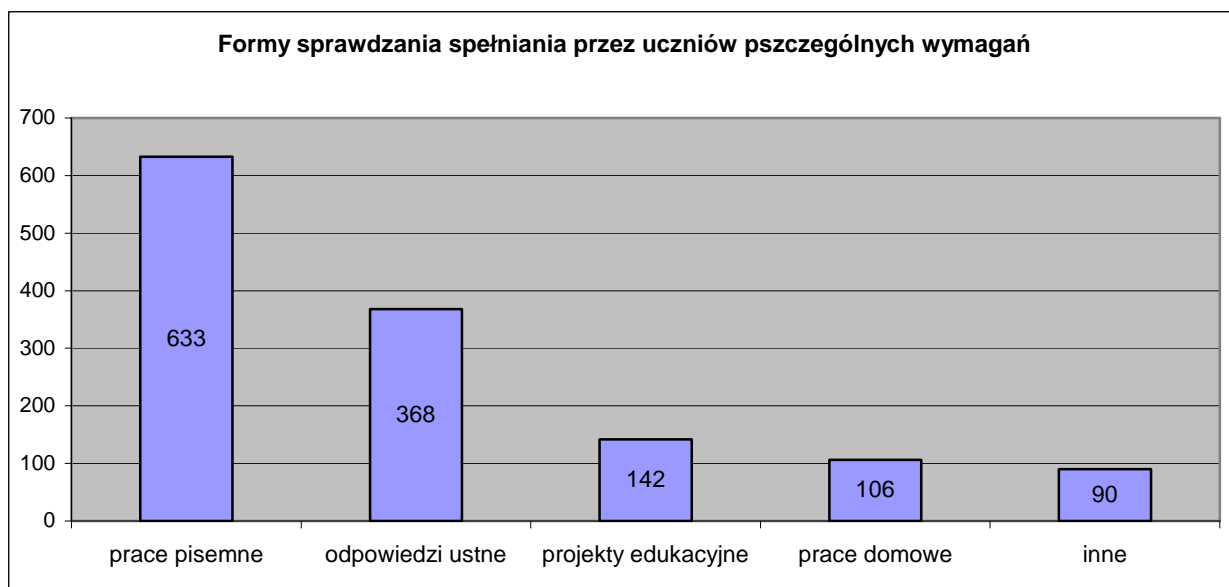
W monitorowanych gimnazjach uczniowie tylko na wybranych lekcjach fizyki prowadzili pomiary i doświadczenia, obserwowali prowadzony w trakcie lekcji pokaz lub demonstrację, oglądali filmy dydaktyczne. Fakt, że treści fizyki nie ilustrowano realnymi przykładami, dyrektorzy szkół tłumaczyli niewystarczającą bazą dydaktyczną (11,06% szkół), nierealizowaniem fizyki w klasie I lub innymi przyczynami, np. korzystaniem przez uczniów z płyt CD dołączonych do podręcznika.

Wykres 3.14. Formy zajęć sprzyjające realizacji treści z fizyki

Formy sprawdzania spełniania wymagań

Najczęściej wymienianym sposobem sprawdzania spełniania przez uczniów wymagań (ogólnych i szczegółowych) określonych w podstawie programowej były: prace pisemne, odpowiedzi ustne i prace domowe. Na inne formy sprawdzania, w tym poprzez realizację projektów edukacyjnych, wskazało 90 dyrektorów.

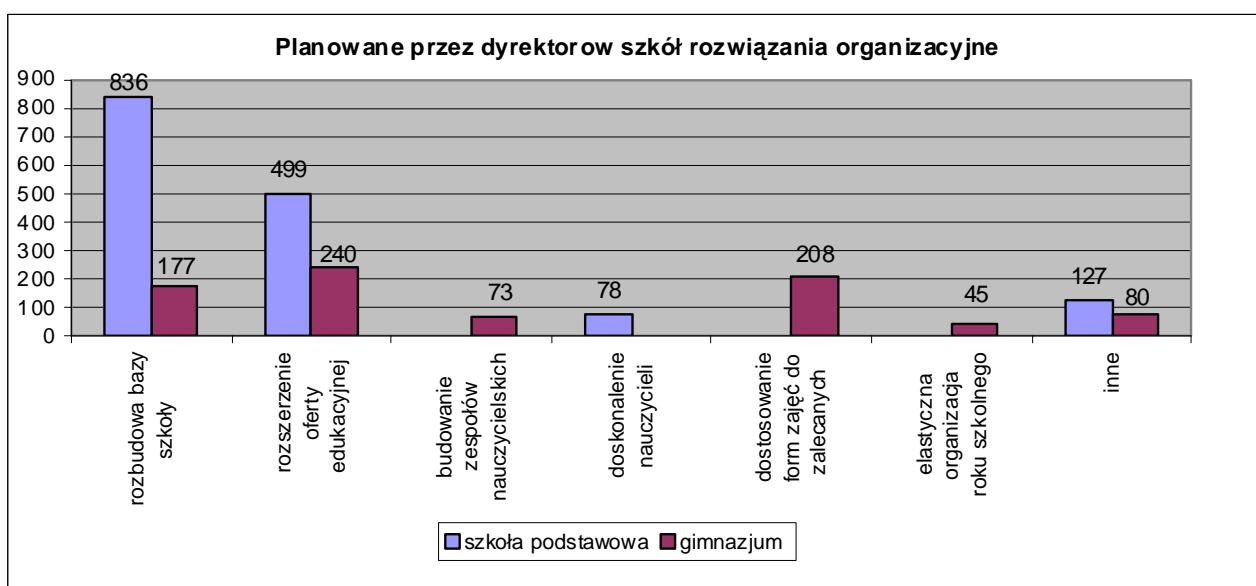
Wykres 3.15. Formy sprawdzania przez nauczycieli spełniania przez uczniów bieżących wymagań określonych w podstawie programowej

III.4. Zamierzenia i oczekiwane wsparcie.

Dyrektorzy szkół podstawowych i gimnazjów objętych monitorowaniem planują w kolejnym roku szkolnym wprowadzić rozwiązania organizacyjne wspomagające realizację nowej podstawy programowej:

- rozbudowę bazy szkół,
- rozszerzenie oferty edukacyjnej w zakresie zajęć dodatkowych i pozalekcyjnych.

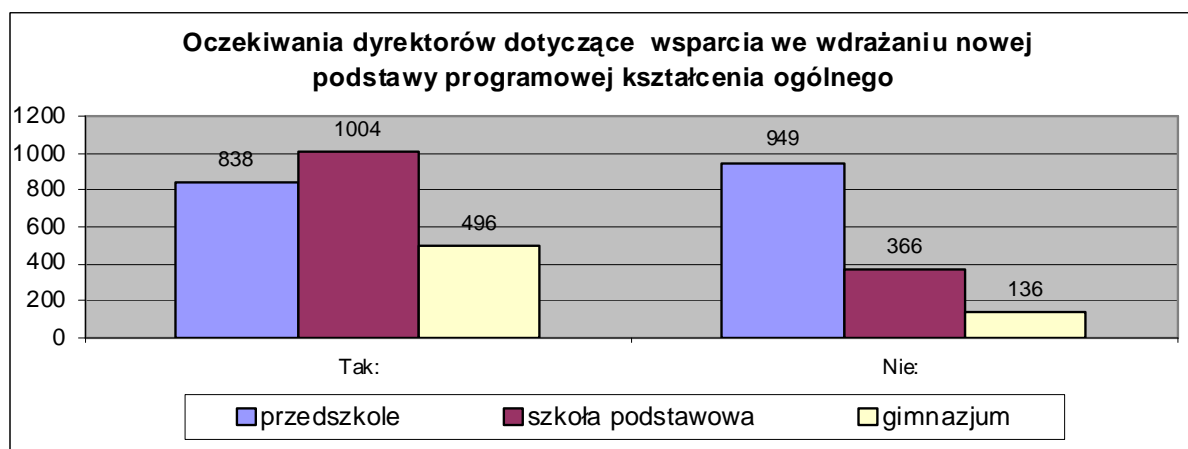
Dyrektorzy wymieniają też doskonalenie nauczycieli z uwzględnieniem budowania zespołów nauczycielskich, a dyrektorzy gimnazjów planują inne rozwiązania organizacyjne, w tym w niemal 35% przypadków zamierzają wprowadzić organizację zajęć zgodną z zalecanymi w podstawie programowej.

Wykres 4.1. Planowane rozwiązania organizacyjne wspomagające realizację podstawy programowej

Większość dyrektorów monitorowanych przedszkoli i szkół oczekuje wsparcia we wdrażaniu nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego, chociaż jej zakres jest zróżnicowany.

Wykres 4.2. Oczekiwania wsparcia we wdrażaniu podstawy programowej

Dyrektorzy przedszkoli i szkół zgłosili potrzebę wsparcia finansowego-w największym odsetku dotyczyło to szkół podstawowych (54%,szkół), następnie gimnazjów (45%) i przedszkoli (40%).

Ponadto dyrektorzy przedszkoli wykazali zainteresowanie szkoleniami (42%) natomiast dyrektorzy szkół podstawowych i gimnazjów-pomocą metodyczną (odpowiednio: 16% szkół podstawowych i 29% gimnazjów). Niektórzy dyrektorzy szkół oczekują także wsparcia w zakresie rozwiązań prawnych (odpowiednio: 4% szkół podstawowych i 5% gimnazjów).

IV. INFORMACJE DODATKOWE.

IV.1.Przygotowanie monitorowania.

Koordynatorem monitorowania był Departament Programów Nauczania i Podręczników w Ministerstwie Edukacji Narodowej, przeprowadzili je Kuratorzy Oświaty. Działanie wspierane było w ramach projektu systemowego *Wdrożenie podstawy programowej kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, ze szczególnym uwzględnieniem II i IV etapu edukacyjnego* Priorytet III Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Kuratorzy Oświaty poinformowali dyrektorów wytypowanych przedszkoli i szkół o terminie i sposobie przeprowadzenia monitorowania, zgodnie z ustalonym harmonogramem, za pośrednictwem poczty elektronicznej przesłano im zaproszenie do platformy www.monitorowanie.podstawaprogramowa.edu.pl oraz tymczasowy login i hasło.

Monitorowanie było przeprowadzone on-line – dyrektorzy wytypowanych szkół i przedszkoli, po zalogowaniu się na stronie, wypełnili zamieszczony tam odpowiedni arkusz. Dodatkowo,

w przypadku minimum 10% łącznej liczby monitorowanych przedszkoli, oddziałów przedszkolnych i innych form wychowania przedszkolnego oraz 10% liczby monitorowanych szkół podstawowych i gimnazjów została przeprowadzona weryfikacja ankiet poprzez wizytę wizytatora w szkole, kontakt telefoniczny z dyrektorem szkoły lub za pośrednictwem poczty elektronicznej (wybór formy należał do kuratorium oświaty).

W ankietach, odrębnych dla każdego z etapów kształcenia: przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów, przeważały pytania zamknięte, wielokrotnego wyboru, często tworzyły one wiązkę. Część pytań miała charakter otwarty, także w przypadku pytań zamkniętych ankietowani mogli uzupełnić katalog odpowiedzi o rozwiązania nieuwzględnione w nim, a stosowane w przedszkolach i szkołach. Uzyskane w wyniku wypełnienia przez dyrektorów ankiet dane miały pomóc w odpowiedzi na cztery pytania kluczowe, zgodne z celami monitorowania:

1. W jaki sposób w szkole/ placówce zapoznawano się z podstawą programową?
2. Jakie rozwiązania organizacyjne wynikające z zalecanych warunków realizacji podstawy programowej, sprzyjające osiągnięciu zamierzonych celów edukacyjnych, były stosowane przez szkoły i placówki w roku szkolnym 2009/2010 i planowane są do realizacji w roku 2010/11?
3. Jakie rozwiązania metodyczne wynikające z zalecanych warunków realizacji podstawy programowej, sprzyjające osiągnięciu zamierzonych celów edukacyjnych, były stosowane przez przedszkola i szkoły w roku szkolnym 2009/2010 i planowane są do realizacji w roku 2010/11?
4. Jakiego wsparcia w realizacji podstawy programowej oczekują szkoły i placówki?

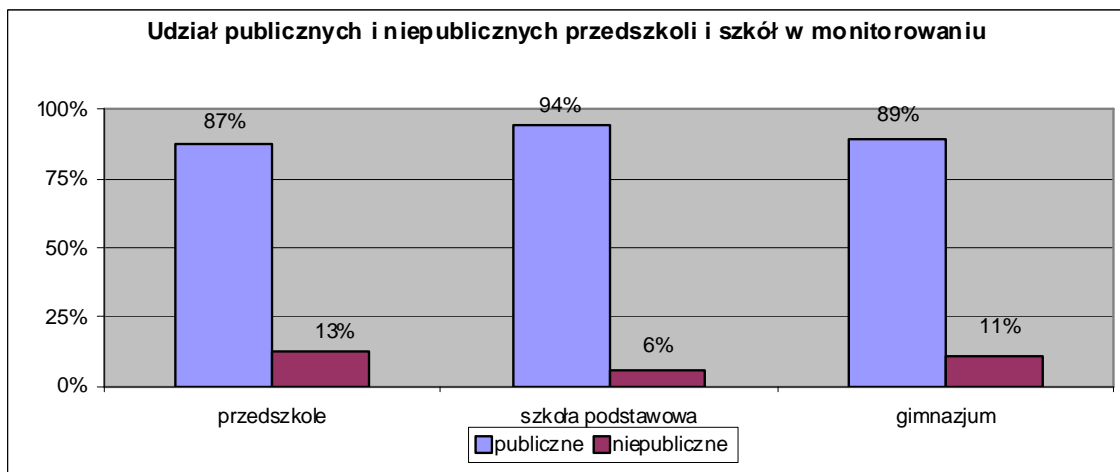
IV.2. Przebieg monitorowania.

IV.2.1. Harmonogram monitorowania.

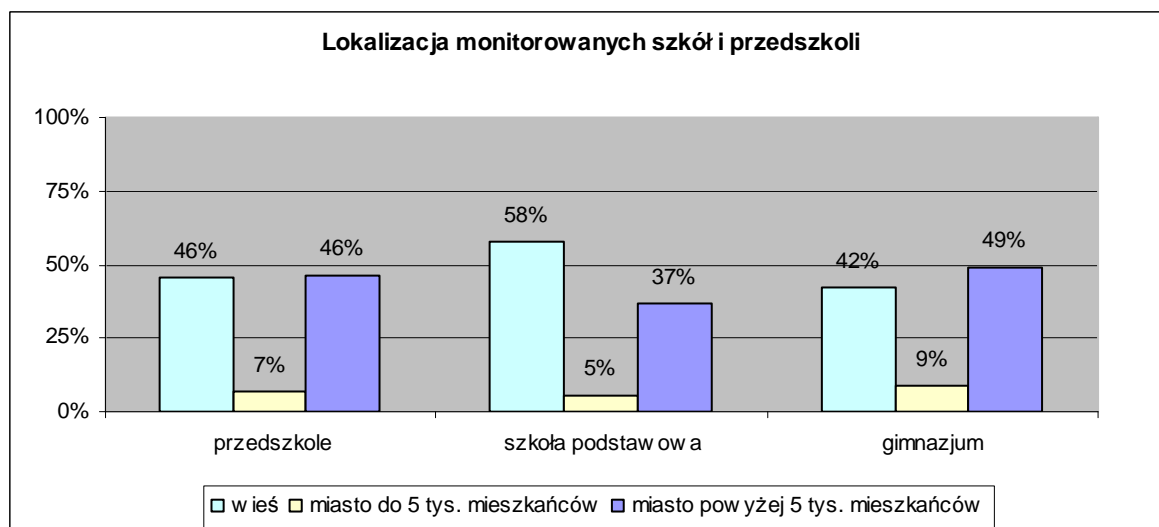
- październik 2009 r. – marzec 2010 r. – przygotowywanie arkuszy monitorowania przez dyrektorów szkół i wizytatorów kuratoriów oświaty,
- marzec 2010 r. – przekazanie administratorowi platformy internetowej danych przedszkoli i szkół wytypowanych do monitorowania i danych wizytatorów, którzy będą realizować zadanie, poinformowanie dyrektorów szkół o terminie i sposobie przeprowadzenia monitorowania, zgodnie z ustalonym harmonogramem,
- kwiecień – maj 2010 r. – przeprowadzenie monitorowania za pośrednictwem platformy internetowej i weryfikacja 10% wypełnionych ankiet,
- czerwiec – lipiec 2010 r. – opracowanie wyników monitorowania i przygotowanie wojewódzkich i ogólnopolskiej informacji o przebiegu i wynikach monitorowania.

IV.2.2. Dane statystyczne.

Monitorowanie wdrażania podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w roku szkolnym 2009/2010 zostało przeprowadzone w 3 799 przedszkolach i szkołach. Typując szkoły i placówki do monitorowania wzięto pod uwagę ich lokalizację oraz status.

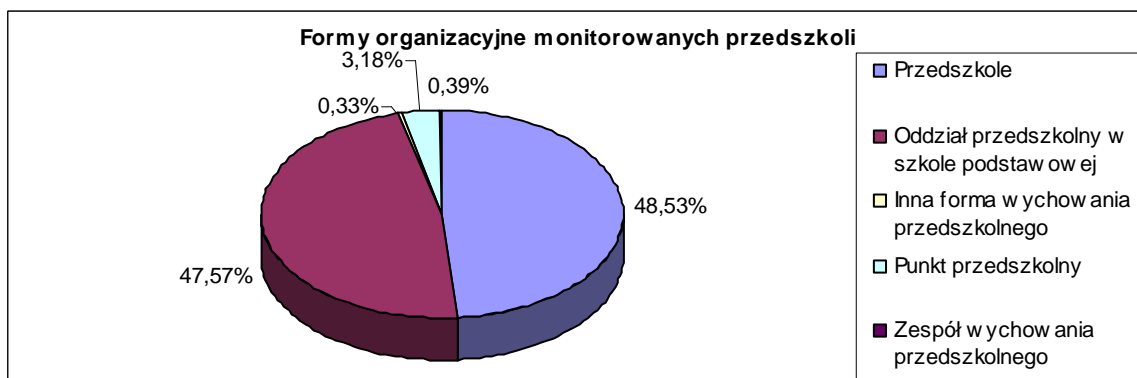

Wykres 5.1. Status badanych placówek

Wykres 5.2. Lokalizacja badanych placówek

Informacje o wdrażaniu i realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego zostały zebrane wśród przedszkoli, oddziałów przedszkolnych, a także innych form wychowania przedszkolnego. W przypadku przedszkoli badaniem objęto ich różne formy organizacyjne, co przedstawia poniższy wykres:

Wykres 5.3. Formy organizacyjne przedszkoli

Szczegółowe dane statystyczne dotyczące wielkości monitorowanych szkół zawiera poniższa tabela:

Tabela 5.1. Liczba oddziałów i uczniów w monitorowanych szkołach.

	Szkoły podstawowe	Gimnazja
Liczba oddziałów klas I we wszystkich monitorowanych szkołach	2472	2499
Przeciętnie oddziałów klas I w szkole	1,8	3,95
Liczba wszystkich uczniów klas I w wszystkich monitorowanych szkołach	45516	48926
Przeciętnie wszystkich uczniów klas I w monitorowanej szkole	33,15	77,29
Przeciętnie uczniów w jednym oddziale klasy I	18,41	19,58

Z tabeli wynika z niej, że w monitorowanych szkołach podstawowych i gimnazjach wystąpiła porównywalna łączna liczba oddziałów klas I i liczba uczniów, podobna jest też przeciętna liczebność klasy. Różnice dotyczą wielkości szkół- przeciętne gimnazjum ma ponad dwukrotnie więcej oddziałów klas I i uczniów w nich niż szkoła podstawowa.